

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος

Συνδρομὴ ἰσχυρὰ: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ
1 ἰαννουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἰς ἰσχυρὰ—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

4 Δεκεμβρίου 1877

Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1877 λήγει τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Ἑστίας. Ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπισυμμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντας τὴν Ἑστίαν καὶ κατὰ τὸ τρίτον ἔτος, παρακαλοῦνται ν' ἀποστείλωσιν ἐγκαιρῶς πρὸς τὴν διευθύνσιν αὐτῆς τὸ τίμημα τῆς συνδρομῆς, ὅπως μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

πεποιθήσεως ὅτι ἡ ἀνθρωπότης εὐρίσκειται μετὰ τὰ δύο ἀντιθέτων τάσεων, ἐξευτελιζομένη ὡσχύτως ὅταν παρασυρθῇ ὑπὸ τῆς μιᾶς καθὼς καὶ ὅταν παρασυρθῇ ὑπὸ τῆς ἄλλης. Οἰκονόμος οὖσα περιπίπτει εἰς τὴν ἀθλιότητα, ἄσωτος καταποντίζεται εἰς τῆς ἀνηθικότητος τὸν βυθόν.

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ F. BASTIAT]

Σύντομος ἰδὶ σελ. 753.

XI. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ.

Τὸ ὀρώμενον δὲν σκιαῖζει τὸ μὴ ὀρώμενον ἐν ταῖς δημοσίαις δαπάναις μόνον. Σκιαῖζον τὸ ἥμισυ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ὀδηγεῖ τὸ φαινόμενον τοῦτο καὶ εἰς ψευδῆ ἠθικὴν. Ἄγει τὰ ἔθνη εἰς τὸ νὰ θεωρῶσιν ὡς ἀντίθετα τὰ ἠθικὰ αὐτῶν πρὸς τὰ ὑλικά συμφέροντα. Τίποτε δὲ ἀποβαρύντικώτερον καὶ λυπηρότερον τοῦτου.

Δὲν ὑπάρχει οἰκογενειαρχῆς μὴ θεωρῶν ὡς καθήκον νὰ διδάξῃ τὰ τέκνα του τὴν τάξιν, τὸ πνεῦμα τῆς συντηρήσεως, τὴν οἰκονομίαν, τὴν μετριότητα ἐν ταῖς δαπάναις.

Δὲν ὑπάρχει θρησκεία μὴ κερκυνοβολοῦσα τὸν ὄγκον καὶ τὴν πολυτέλειαν. Καὶ ἐν τοσούτῳ οὐδὲν κοινότερον παρὰ τὰ ἐξῆς ἀποφθέγματα:

«Θησαυρίζειν ἐστὶν ἀποζητᾶν τὰς φλέβας τοῦ λαοῦ.»

«Ἡ πολυτέλεια τῶν μεγάλων φέρει τὴν εὐπορίαν τῶν μικρῶν.»

«Οἱ ἄσωτοι κατὰστρέφονται αὐτοὶ, ἀλλὰ πλουτίζουν τὸ Κράτος.»

«Ἐπὶ τῆς περιττῆς δαπάνης τῶν πλουσίων φύεται ὁ ἄρτος τῶν πτωχῶν.»

Ἴδου θεόκλις προφανῆς ἀντίθεσις μετὰ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ἰδέας. Πόσα ἔξοχα πνεύματα ἀναπαύονται ἐν εἰρήνῃ, ἀπ' οὗ κατέδειξαν τὴν σύγκρουσιν. Ἐκεῖ τὸ δὲν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ ἐνοήσω, διότι οὐδὲν θλιβερότερον τῆς

Εὐτυχῶς τὰ δημόδια ταῦτα ἀξιώματα δεῖκνυσι ἐν ὑπὸ ψευδῆ μορφῇ τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν πολυτέλειαν, μὴ προσέχοντα εἰμὴ εἰς τὰς ἀμέσους συνεπείας, τὸ ὀρώμενον, οὐχὶ δὲ εἰς τὰς τελικὰς, τὸ μὴ ὀρώμενον. Ἄς προσπαθήσωμεν νὰ δεῖξωμεν τὴν ἀληθῆ εἰκόνα.

Ὁ Χρῦσιππος καὶ ὁ Ἀρίστων, μοιράσαντες τὴν πατρικὴν κληρονομίαν, ἔλαβον πενήντην χιλιάδας φράγκα ἐτήσιον εἰσόδημα ἑκάστος. Ὁ Χρῦσιππος ἐξασκεῖ τὴν φιλανθρωπίαν κατὰ τὰς ἐξεις τῶν πλουσίων, δίδει, δηλαδή, εἰς τὰ χρήματα νὰ καταλάβουν. Ἀναγεύει πολλάκις τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰ ἐπιπλά του, ἀλλάζει κατὰ μῆνα τὰς ἀμάξας καὶ τὰς ἵπποσκευάς του, ἐπισοῖ τὰ εὐφυστάτα τῶν μέσων ἵνα τελειώσῃ μίαν ὥραν ἀρχήτερα, ἐν ἐνὶ λόγῳ πρὸ αὐτοῦ ὠχρῶσιν οἱ ἱστορικώτεροι τῶν ἀσώτων.

Ὅθεν ἂς ἀκούσωμεν τὴν συναυλίαν τῶν ἐγκωμίων του! «Περὶ Χρῦσιππου ὁ λόγος! Ζήτω ὁ Χρῦσιππος! Εἶναι ὁ εὐεργέτης τῶν ἐργατῶν, εἶναι ἡ πρόνοια τοῦ λαοῦ. Κυλιεταί, καί, εἰς τὸν βῆρορον αὐτοῦ τοὺς διαβάτας, προσβάλλεται κατὰ τὴν ἡ ἀξιοπρέπειά του καὶ ἡ ἀνθρωπίνῃ ἀξιοπρέπεια. . . Ἀλλὰ, μπά! ἂν δὲν ὠφελῇ δι' ἑαυτοῦ ὠφελεῖ ὅμως διὰ τοῦ πλοῦτου του. Κάμνει νὰ κυκλοφορῇ τὸ ἀργύριον. Ἀπὸ τὴν αὐλήν του δὲν λείπουν ποτὲ οἱ προμηθευταὶ καὶ πάντοτε ἀναχωροῦν εὐχαριστήμενοι. Δὲν εἶναι τάχα τὸ νόμισμα στρογγυλὸν διὰ νὰ γυρίζῃ;»

Ἄλλ' ὁ Ἀρίστων παρεδέχθη ὅλως διάφορον σύστημα βίου. Ἄν καὶ δὲν εἶναι καθ' αὐτὸ ἐγωῖσθης, σκέπτεται ὅμως περὶ ἑαυτοῦ. Λογαριάζει τὰ ἔξοδά του, δὲν ἐπιδιώκει εἰμὴ μετρίαν καὶ λογικὰς ἀπολαύσεις, φροντίζει περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν τέκνων του, ἐν ἐνὶ λόγῳ οἰκονομεῖ.

Ἄς ἀκούσωμεν δὲ τί καὶ περὶ αὐτοῦ λέγει τὸ πλῆθος: «Καὶ τί ὠφελεῖ ὁ κακὸς οὗτος πλούσιος, ὁ τοκογλύφος οὗτος; Καὶ μὲν ἡ ἀπλότης τοῦ βίου του ἔχει τὸ ἐπιβλητικὸν καὶ ἐλκύνει

1. Ὁ Σιατωρὶν ἐγραψε τὴν ἐξῆς παράδοξον φράσιν: «Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀνάβῃ εἰς τὸν ὑψηλότερον τοῦ πολιτισμοῦ βαθμὸν, εἶναι εἰς τὴν κατωτάτην ἰαχμίδα τῆς ἠθικῆς. Ἐν ὅσῳ εἶναι ἐλεύθερος, εἶναι ἄριστος: ἄμα ἐκπολιτισθῇ, σφραγίζεται τὰ δεσμά του. Πᾶσα ἀρετὴ (τὸ ἐλεύθερον) ἔχει ἐπακόλουθον ἐλάττωμα (τὸ ἄριστον): πᾶν δὲ ἐλάττωμα ἐλάττωμα (τὸ ἄριστον) τοῦ ἀφαιρεῖ ἀρετήν (τὸ ἐλεύθερον).» Τοιαύτας περὶ ἀνθρωπίνης φύσεως ἰδέας τις ἔχων δὲν πρέπει, ὡς φαίνεται, ἀλλὰ τὴν νὰ κάμῃ, εἰμὴ νὰ ὀσῶσῃ τὴν παραίτησίν του ἀπὸ ἀνθρώπου. Εἶναι δὲ ἀκατάληπτον πᾶσι, ἀπ' οὗ ἀπᾶς παραίτηθῇ τοῦ εἶναι ἄνθρωπος, ἀνοίγει τὸ στόμα καὶ λαβάνει ἐν χειρὶ τὸν κάλκρον.

ναί μὲν εἶναι φιλόανθρωπος, εὐεργετικός, γενναῖος, ἀλλὰ ὅμως λογκριάζει· δὲν τρώγει ὄλον τὸ εἰσόδημά του· τὸ μέγαρόν του δὲν ἀντηχεῖ ἀπὸ θορυβώδεις ἐφορτάς καὶ δὲν λάμπει πάντοτε. Ποῖαν εὐγνωμοσύνην δρῶν εἰς αὐτὸν οἱ ταπητουργοί, οἱ ἀμαξοπηγοί, οἱ πωληταὶ ἵππων, οἱ ζαχαροπλάσται;

Αἱ δὲ θέρμαι αὐταὶ τῆ ἠθικῆ κρίσεως στηρίζονται ἐπὶ τῆ προσβαλλούσης τοὺς ὀφθαλμοὺς δαπάνης τῶν ἀσώτων· ἐν τῷ ἡ ἴση δαπάνη τοῦ οἰκονόμου, ἢ καὶ ἀνωτέρου, εἶναι κεκαλυμμένη.

Ἄλλὰ τὰ πράγματα εἶναι οὕτω θαυμασίως διευθετημένα ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὀργανωτοῦ τῆς κοινωνικῆς τάξεως, ὥστε καὶ ἐν τούτῳ, ὡς ἐν ἄλλοις, ἡ πολιτικὴ οἰκονομία καὶ ἡ ἠθικὴ ὄχι μόνον δὲν συγκρούονται, ἀλλὰ καὶ συμφωνοῦσιν· ἡ δὲ τοῦ Ἀρίστωνος σύνεσις εἶναι ὄχι μόνον ἀξιοπρεπεστέρη, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμωτέρη τῆς τοῦ Χρυσίππου μαριζ.

Καὶ λέγων ὠφελιμωτέρην δὲν ἐννοῶ ὠφελιμωτέρην μόνον εἰς τὸν Ἀρίστων, ἢ γενικῶς εἰς τὴν κοινωνίαν, ἀλλ' ὠφελιμωτέρην ἀτομικῶς εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ τὴν ἀσχολοῦσαν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ παρόντος βιομηχανίαν.

Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ ἀρκεῖ νὰ παραστήσωμεν εἰς τοὺς νοερούς ὀφθαλμοὺς τὰς συνεπειὰς ἐκείνας τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων ὅσας οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ δὲν βλέπουσιν.

Ναί, ἡ ἀσωτεία τοῦ Χρυσίππου ἔχει δραστὰ τοὺς πᾶσιν ἀποτελέσματα. Ἐκαστος δύναται νὰ βλέπῃ τὰς ποικίλας ἀμάξιας του, τοὺς δίφρους του, τὰς κομψὰς ζωγραφίαις τῶν φανωμάτων του, τοὺς πλουσίους του τάπητας, τὴν σπινθηροβολοῦσαν λάμπην τοῦ μεγάρου του· ἕκαστος γνωρίζει τὰς ἵπποτροφίας του. Τὰ ἐν πλουσίοις ξενοδοχεῖοις γεύματά του προκαλοῦσι τὴν σὺρροήν τοῦ πλήθους ἐν τῇ λεωφόρῳ, ὅπου λέγει ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον· εὐγε τοῦ νεανίου, ὅστις ὄχι μόνον δὲν κρατεῖ τίποτε ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του, ἀλλ' ἐξοδεύει καὶ ἀπὸ τὸ κεφάλαιον.

Τὸ ὀρώμενον.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι τόσον εὐκόλον νὰ εἶδῃ τις πῶς γίνονται εἰς τοὺς ἐργάτας χρήσιμα τὰ εἰσοδήματα τοῦ Ἀρίστωνος. Ἄς παρακολουθήσωμεν ὅμως αὐτὰ μετὰ προσοχῆς καὶ θέλωμεν βεβαιωθῆ ὅτι ὅλα, μέχρις ὀβολοῦ, δίδονται εἰς ἐργάτας χάριν ἐργασίας, ἀπαρράλλατος ὡς τὰ τοῦ Χρυσίππου, μὲ τὴν ἐξῆς μόνον διαφορὰν, ὅτι ἡ μὲν μωρὰ τοῦ Χρυσίππου δαπάνη καθημερινῶς ἐλαττοῦται καὶ θὰ φθάσῃ ἀναγκαίως εἰς τὸ τέλος τῆς, ἡ δὲ συνετὴ τοῦ Ἀρίστωνος αὐξάνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος.

Ἄν δὲ οὕτως ἔχη τὸ πρᾶγμα, βεβαίως ἡ κοινὴ ὠφέλεια συμβαδίζει μετὰ τῆς ἠθικῆς.

Ὁ Ἀρίστων δαπανᾷ εἴκοσι χιλιάδας φράγκων κατ' ἔτος πρὸς συντήρησιν τῆς οἰκογενείας του. Ἄν ἡ δαπάνη αὕτη δὲν ἤρκει πρὸς εὐζωίαν,

δὲν θὰ ἦτον ἄξιος τοῦ ὀνόματος τοῦ συνετοῦ.

Συμπαθεῖ πρὸς τὰς δυστυχίας τῶν πτωχῶν τάξεων καὶ θεωρεῖ ὅτι ἔχει καθήκον νὰ ἐρχεται εἰς ἀνακούφισιν αὐτῶν, ὅθεν προσδιορίζει δεκακισχίλια φράγκα πρὸς εὐποίαν.

Μεταξὺ τῶν ἐμπόρων, τῶν βιομηχανῶν, τῶν γεωργῶν ἔχει φίλους στενοχωρημένους οἰκονομικῶς πρὸς ὄραν. Πληροφορεῖται τὰ κατ' αὐτοὺς ἵνα ἔλθῃ συνετῶς καὶ τελεσφόρως εἰς συνδρομὴν των. Προσδιορίζει δὲ πρὸς τοῦτο ἄλλα δεκακισχίλια φράγκα.

Δὲν λησμονεῖ, τέλος, ὅτι ἔχει θυγατέρας νὰ προικίσῃ καὶ υἱούς, περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν ὀπίων πρέπει νὰ φροντίσῃ. Θεωρεῖ λοιπὸν καθήκον του νὰ οἰκονομήσῃ, καὶ βάλλει κατὰ μέρος δέκα χιλιάδας φράγκα κατ' ἔτος.

Ὅστε ἡ χρησις τῶν εἰσοδημάτων ἔχει ὡς ἑξῆς·

- α' Συντήρησις τῆς οἰκογενείας· ·· φρ. 20,000
- β' Εὐποία ······ » 10,000
- γ' Συνδρομὴ φίλων· ······ » 10,000
- δ' Οἰκονομία ······ » 10,000

Ἄς ἐξετάσωμεν ἐν ἕκαστον τῶν κεφαλαίων τούτων, καὶ θέλωμεν ἰδεῖ ὅτι λεπτὸν δὲν ἐκφεύγει τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας.

α' Συντήρησις τῆς οἰκογενείας. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ὡς πρὸς τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς προμηθευτάς, ἔχει τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, οἷα καὶ ἡ τοῦ Χρυσίππου δαπάνη. Εἶναι πρόδηλον καὶ δὲν χρῆζει ἀποδείξεως.

β' Εὐποία. Τὸ πρὸς τοῦτο προσδιορισμένον ποσὸν τῶν δεκακισχιλίων φράγκων τρέφει καὶ αὐτὸ τὴν βιομηχανίαν. Θὰ τὸ λάθωσιν ὁ ἀρτοπώλης, ὁ κρεοπώλης, ὁ ἔμπορος τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν ἐπιπέλων. Ὁ ἄρτος, τὸ κρέας καὶ λοιπὰ δὲν χρησιμεύουσιν μὲν ἀμέσως εἰς τὸν Ἀρίστων, ἀλλ' εἰς τὰ ἐνδεᾶ ἐκεῖνα πρόσωπα τὰ ὅποια ἐλέησεν· ὡς πρὸς τὴν καθ' ὄλου ὅμως βιομηχανίαν εἶναι ἀδιάφορον ἂν ἀναλωτῆς εἶναι ὁ Α ἢ ὁ Β. Ἡ ὁ Ἀρίστων ἐξοδεύσῃ ἐν πεντάφραγκον, ἢ τὸ δῶσῃ εἰς πτωχὸν νὰ τὸ ἐξοδεύσῃ, εἶναι τὸ αὐτό.

γ' Συνδρομὴ φίλων. Ὁ φίλος εἰς ὃν ὁ Ἀρίστων δανείζει ἢ χαρίζει δεκακισχίλια φράγκα δὲν θὰ τὰ θάψῃ, εἶναι ἐναντίον τῆς ὑποθέσεως. Θὰ πληρώσῃ δι' αὐτῶν χρέη του, ἢ ἐμπορεύματά. Ἀγοράζων ἐμπορεύματα ἐνθάβρῦνει τὴν βιομηχανίαν, διότι δὲν θὰ τολμήσῃ τις νὰ εἰπῇ ὅτι ἡ βιομηχανία κερδαίνει περισσότερον, ἀγοράζοντος τοῦ Χρυσίππου ἀντὶ δεκακισχιλίων φράγκων εὐγενῆ ἵππον, παρ' ὅ,τι ἀγοράζοντος τοῦ Ἀρίστωνος, ἢ τοῦ φίλου του, ἴσης ἀξίας ὑφάσματα. Ἄν διὰ τῆς συνδρομῆς πρόκειται νὰ πληρωθῇ χρέος, οὐδεμίαν ἄλλη μεταβολή, εἰμὴ ὅτι ἐμφανίζεται τρίτον πρόσωπον, ὁ δανειστής, ὅστις θὰ μεταχειρισθῇ τὰ ὅποια λαμβάνει χρήματα εἰς τὸ ἐμπόριον, τὸ ἐργαστά-

σιον, ἢ εἰς ὁποιανδήποτε ἐπιχειρήσιν του. Εἶναι πρόσθετον μεσολαβοῦν πρόσωπον μεταξὺ Ἀρίστωνος καὶ ἐργατῶν. Μόνον τὰ κύρια ὀνόματα ἀλλάζουσιν, ἀλλ' ἡ δαπάνη γίνεται, συνάμα δὲ καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἐνθάβρῦνσις τῆς βιομηχανίας.

δ' Ὑπολείπονται τὰ δεκακισχίλια φράγκα, ἅπερ ὁ Ἀρίστων οἰκονόμησεν· ἐνταῦθα δὲ ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς ἐνθάβρῦσεως τῶν τεχνῶν, τῆς βιομηχανίας, τῆς ἐργασίας καὶ τῶν ἐργατῶν φέρεται ὁ Χρυσίππος ὑπέρτερος τοῦ Ἀρίστωνος, εἰ καὶ ὑπὸ τὴν ἠθικὴν ἐποψιν ὁ Ἀρίστων ἀναδεικνύεται ὑπέρτερος τοῦ Χρυσίππου.

Μετὰ στενοχωρίας πάντοτε, πιεζούσης με μέχρι φυσικῆς ἀλγηδόνος, βλέπω τοιαύτας ἀντιφάσεις μεταξὺ τῶν μεγάλων νόμων τῆς φύσεως. Ἄν ἡ ἀνθρωπότης ἦναι ἠναγκασμένη νὰ ἐκλέγῃ μεταξὺ τοῦ προσβάλλοντος· τὰ συμφέροντά της καὶ τοῦ προσβάλλοντος τὴν συνείδησίν της, εἶναι ἀπελπισίαν περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῆς. Ἄλλ' εὐτυχῶς τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω.

Ἴνα δὲ ὁ Ἀρίστων ἀναλάβῃ πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ὑπεροχὴν, ἀρκεῖ νὰ ἐννοήσωμεν τὸ παρήγορον τοῦτο ἄξιωμα, ὅπερ καίτοι φαίνεται παρόδοξον εἶναι οὐχ ἦττον ἀληθές· τὸ οἰκονομεῖν ἐστὶ δαπανᾶν.

Τί προτίθεται ὁ Ἀρίστων οἰκονομῶν δεκακισχίλια φράγκα; Τάχα νὰ θάψῃ αὐτὰ εἰς γωνίαν τινα τοῦ κήπου του; Βεβαίως ὄχι, ἀλλὰ ν' αὐξήσῃ τὸ κεφάλαιον καὶ τὸ εἰσόδημά του. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ χρήματα, τὰ ὅποια δὲν ἐξώδευσεν εἰς προσωπικὰς ἀπολαύσεις, τὰ ὅποια οἰκονόμησεν, τὰ μεταχειρίζεται εἰς ἀγορὰν γαιῶν, οἰκίας, δημοσίων χρεωγράφων, βιομηχανικῶν μετοχῶν, ἢ τὰ τοποθετεῖ παρὰ τινι ἐμπόρῳ ἢ τραπεζίτῃ. Ἀκολουθήσατε καθ' ὅλας τὰς ὑποθέσεις ταύτας τὰ ἐν λόγῳ χρήματα, καὶ θέλετε πεισθῆ ὅτι διὰ τῶν πωλητῶν ἢ διὰ τῶν δανειζομένων προσώπων ὅλα τρέφουσιν τὴν ἐργασίαν ἀπαρράλλατος, ὡς εἰ ὁ Ἀρίστων, κατὰ μίμησιν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἠγόραζε δι' αὐτῶν ἐπιπλα, τιμαλφεῖς λίθους, ἵππους κλπ.

Ἀγοράζει ὁ Ἀρίστων γαίης ἢ χρεώγραφα ἀντὶ δεκακισχιλίων φράγκων, δρωόμενος ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ τὰ ἐξοδεύσῃ. Αὐτὴν τὴν κατηγορίαν προσάπτετε εἰς αὐτόν, ὅτι δὲν τὰ ἐξοδεύει.

Ἄλλὰ καὶ ὁ πωλὼν εἰς αὐτὸν τὰς γαίης ἢ τὰ χρεώγραφα ὀρμάται ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι χρειάζεται τὰ δεκακισχίλια φράγκα ἵνα τὰ ἐξοδεύσῃ οὕτως ἢ ἄλλως.

Ὅστε κατὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τρόπον ἡ δαπάνη γίνεται πάντοτε, ἢ διὰ τοῦ Ἀρίστωνος ἀμέσως, ἢ διὰ τοῦ προσώπου εἰς τὸ ὅποιον ἔδωκε τὰ χρήματα.

Μία μόνον λοιπὴν διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς τοῦ Ἀρίστωνος καὶ τῆς τοῦ Χρυσίππου διαγωγῆς ὡς πρὸς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, ὡς πρὸς

τὴν ἐνθάβρῦσιν τῆς ἐργασίας. Ἡ μὲν τοῦ Χρυσίππου δαπάνη ἀμέσως παρ' αὐτοῦ καὶ περὶ αὐτοῦ γινόμενη εἶναι ὀρώμενον· ἡ δὲ τοῦ Ἀρίστωνος γινόμενη ἐν μέρει διὰ μεσολαβούντων καὶ μακρὰν αὐτοῦ εἶναι μὴ ὀρώμενον. Ἄλλὰ παρὰ τῷ εἰδῶτι νὰ σχετίζῃ τὰ ἀποτελέσματα πρὸς τὰς αἰτίας ἢ μὴ ὀρώμενη δαπάνη εἶναι οὐχ ἦττον πραγματικὴ τῆς ὀρώμενης. Ἀπόδειξις δὲ ὅτι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις τὸ νόμισμα κυκλοφορεῖ, καὶ ὅτι δὲν μένει ἐν τῷ κιβωτίῳ τῶν οἰκονομῶν καθὼς δὲν μένει ἐν τῷ τοῦ ἀσώτου.

Ψευδὲς λοιπὸν τὸ λεγόμενον ὅτι ἡ οἰκονομία βλάπτει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν βιομηχανίαν· τοῦναντίον εἶναι ὅσον καὶ ἡ πολυτέλεια εὐεργετικὴ αὐτῇ.

Πόσον ὅμως δὲν εἶναι ὑπερτέρη τῆς πολυτελείας, ἂν ὁ νοῦς δὲν περιορισθῇ εἰς τὸ ἐνεστώ, ἀλλ' ἀποβλέψῃ καὶ εἰς λίαν πορρωτέρω μέλλον;

Δέκα παρήλθον ἔτη. Τί ἔγεινεν ὁ Χρυσίππος καὶ τὰ πλούτη του καὶ ἡ μεγάλη δημοτικότης του; τὰ πάντα ἐξηφανίσθησαν. Ὁ Χρυσίππος κατεστράφη ἀντὶ νὰ σκορπίσῃ πεντηκοντακισχίλια κατ' ἔτος φράγκα εἰς τὴν κοινωνίαν, ζῆ μάλιστα δαπάνη αὐτῆς. Ἄλλ' ὀπωςδῆποτε δὲν εἶναι πλέον ἡ χαρὰ τῶν προμηθευτῶν του, δὲν ἐγκωμιάζεται ὡς ὁ προστάτης τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας, δὲν εἶναι ὠφελίμος πλέον εἰς τοὺς ἐργάτας, οὐδ' εἰς τὴν οἰκογενεάν του, τὴν ὅποιαν ἀφίνει ἐν πενίᾳ.

Εἰς τὸ τέλος τῶν αὐτῶν δέκα ἐτῶν ὁ Ἀρίστων ὄχι μόνον ἐξέκολουθεῖ βίπτων εἰς τὴν κυκλοφορίαν ὄλον τὸ εἰσόδημά του, ἀλλὰ τὸ βίπτει αὐξόμενον ἐτησίως. Αὐξάνει τὸ ἐθνικὸν κεφάλαιον, ὅπερ τρέφει τὴν ἐργασίαν· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς σημαντικότητος αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἡ ζήτησις τῶν βραχυόνων, ἐξέκολουθεῖ αὐξάνων ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἀποθνήσκων ἀφίνει τὰ τέκνα του ἱκανὰ νὰ τὸν ἀντικαταστήσωσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡθικῶς ἡ ὑπεροχὴ τῆς οἰκονομίας ἐπὶ τῆς πολυτελείας εἶναι ἀφιλονεικητος. Ἡ σκέψις ὅτι καὶ οἰκονομικῶς οὕτως ἔχει, εἶναι παρήγορος εἰς τὸν μὴ ἀκούμενον εἰς τὰ ἄμεσα τῶν φαινόμενων ἀποτελέσματα, ἀλλ' ἐξέκολουθοῦντα τὰς ἐρεῦνας μέχρι τῶν τελευταίων συνεπειῶν.

**Καὶ τὰ τῶν.*

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου διαιρεῖται κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἔτους 1870 εἰς

1. Ὁ περίφημος ἄγγλος οἰκονομολόγος Ἄδμ Σμιθ ἐξαρκητῆρις τὸ διπλοῦν τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς σπατάλης, εἰπὼν ὅτι ὁ μὲν οἰκονομὸς εἶναι ὁ ἰδρυτὴς ἐπιποῦ καταστήματος, προωριζόμενος νὰ παρέχῃ καὶ μετὰ τὴν θάνατον τοῦ ἰδρυτοῦ ἐργασίαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν εἰς ὀρισμὸν ἀνθρώπων ἀποθμῶν· ὁ δὲ σπάταλος εἶναι ὁ μωρός ὁ καταστρέφων τὸ ἔργον καὶ οὕτω στερῶν τὴν ὑπὸ τῶν προκτιχῶν τοῦ ἀνορθώσεως πηγῆς τῆς ἐργασίας.

327,809 οικογενείας διανεμομένης εἰς 312,519 κατοικημένα κτίρια.

Ο ΛΥΣΣΑΣΜΕΝΟΣ

Ὁ λόγος ἦτο περὶ σκύλων.

Τὸ δαίπνον εἶχε τελειώσει. Αἱ κυρίες εἰς τὸν ἐξώστην ἐθαύμαζον τὰ φλογοβαφῆ νέφη τῆς δύσεως, ἡμεῖς δὲ περὶ τὴν τράπεζαν ἐπίνομεν τὸν καφὲν καπνίζοντες. Ὁ Ἀνδρέας μόνος, ὁ ἀνεψιός μου, ὅστις δὲν καπνίζει ἀκόμη ἢ καπνίζει ἐν τῷ κρυπτῷ, ἔπαιζεν εἰς μίαν γωνίαν μετὰ τὸν σκύλον του. Ἄλλ' ἢ θορυβώδης ἐκδήλωσις τῆς ἀμοιβαίας τῶν δύο τούτων ἀγάπης δὲν συνετέλει οὔτε πρὸς διασκεδάσειν, οὔτε πρὸς τὴν καλὴν χώνευσιν ἡμῶν τῶν περὶ τὴν τράπεζαν πρεσβυτέρων. Οὐδεὶς παρεπονείτο, διότι ὁ μὲν Ἀνδρέας ἦτο τοῦ οἰκοδεσπότου ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ δὲ σκύλος ἦτο ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Ἀνδρέα σύντροφος· δὲν ἐχρειάζετο ὅμως μεγάλη εὐφυΐα· ὁδὸς διὰ τὴν ἐνοήθητις, ὅτι οἱ πλείστοι ἠθέλωμεν εὐχαριστηθῆναι ἐπὶ τῇ ἀποπομπῇ τοῦ ζωηροῦ τετραπόδου. Ὁ γαμβρός μου, ὅστις δὲν ἐνοεῖ δυσκόλως, ἔσπευσε νὰ μᾶς ἀπκλάξῃ τῆς πικρῆς αἰτίας του, πρὸς προφανῆ τοῦ υἱοῦ του δυσχερῆσαι.

Ἐπανελθούσης τῆς ἡσυχίας ἐπανελήθη ζῶη ῥοτέρα περὶ τὴν τράπεζαν ἢ συνομιλίαν, φυσικῶς δὲ τῷ λόγῳ ἤρχισαμεν λαλοῦντες περὶ τοῦ ἀποπεμφθέντος, περὶ τῶν ποικίλων ἀρετῶν του, περὶ τῆς καταγωγῆς του, καὶ ἐν γένει περὶ σκύλων. Προκειμένου περὶ σκύλων κατηντήσαμεν ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλου εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς λύσεως. Ὁ δὲ Ἀνδρέας, ὅστις ἐφαίνετο πλέον παντὸς ἄλλου ἐνδιαφερόμενος εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ἠρώτησε τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἴχομεν συνδειπνήσει, ἐὰν ἦτο συνήθης ἢ λύσσα εἰς τὸ χωρίον.

— Συνήθης ὄχι, ἀλλ' ὄχι καὶ ἄγνωστος, ἀπεκρίθη ὁ Παπᾶ-Σεραφεῖμ, καὶ μᾶς διηγήθη μεταξὺ ἄλλων τὰ τῆς ἀσθενείας ἐνὸς καλοῦ σκύλου του, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναγκασθῆναι πρὸ τινων ἐτῶν νὰ φρονεῖται, ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι ἀσθενεία του ἦτο ἡ λύσσα.

Τὴν διήγησιν τοῦ ἱερέως διέκοπτεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ Ἀνδρέας μετὰ τὰς ἐρωτήσεις του: Πῶς ἠννόησεν ὁ Παπᾶ-Σεραφεῖμ ὅτι ὁ σκύλος ἦτο λυσσασμένος, τί τὸν ἔκαμε, ποῦ τὸν ἔδεσε, πῶς τὸν ἐφόνευσε; Ὁ ἱερεὺς ἀπεκρίνετο λεπτομερῶς, ἐκ δὲ τῶν ἐρωταποκρίσεων ἐκείνων ὁμολογῶ ὅτι ἔμαθα οὐκ ὀλίγα περὶ λύσεως τὴν ἐσπερὰν ἐκείνην.

— Ὅμιλοῦμεν περὶ σκύλων, εἶπεν ὁ γαμβρός μου, διακόψτε τελευταίαν τινα τοῦ υἱοῦ του ἐρώτησιν. Ἀλλὰ τί θὰ ἔλεγες, Ἀνδρέα, ἐὰν ἤκουες τὸν Παπᾶ-Σεραφεῖμ νὰ σοῦ διηγήθῃ ὅτι εἶδε καὶ ἄνθρωπον λυσσασμένον;

— Ἄνθρωπον λυσσασμένον! ἀνερώνησεν ὁ Ἀνδρέας. Ὅλοι δὲ μετ' αὐτοῦ ἤρχισαμεν ἀπε-

θύνοντες ἐρωτήσεις πρὸς τὸν ἱερέα. Πῶς, ποῦ, πότε, τί συνέβη, τί ἀπέγεινε;

Αἱ δασεῖαι ὄρειαι τοῦ Παπᾶ-Σεραφεῖμ εἶχον συσταλῆ ἄμα ἤκουσε τὰς τελευταίας τοῦ γαμβροῦ μου λέξεις. Δὲν ἀπεκρίθη εἰς οὐδεμίαν τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐρωτήσεών μας· ἢ σιωπῆ καὶ ἢ κατῆφειά του ἐμαρτύρουν, ὅτι ἀναμνήσεις θλιβεραὶ ἐπέβησαν τὴν καρδίαν του, ὅτι δὲν τῷ ἦτο ἀρεστόν νὰ τὰς ἀναξάνῃ. Ἀλλὰ ἐλέπων ὅλους ἡμᾶς περιέργους καὶ ἀνυπομόνους νὰ τὸν ἀκούσωμεν, ἐνίκησε τὸν δισταγμὸν του, ἀνεκάθησεν ἐπὶ τῆς καθέκρας του, ἐσήκωσεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ καλιμαχύγιόν του, τὸ ἀπέθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔτριψε δις ἢ τρίς τὸ μέτωπον μετὰ τὴν δεξιὰν παλάμην του καὶ ῥίψας τὸ ἥρεμον βλέμμα του κατὰ σειρὰν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὄλων ἡμῶν, ἤρχισεν ὡς ἐξῆς τὴν διήγησίν του·

— Γνωρίζετε ὅλοι τὰ Πικλαῖα Ἀλώνια ἐδῶ ἔξω πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου. Τὸ νεκροταφεῖόν μας, καθὼς ἐνθυμεῖσθε, κεῖται ὀλίγον μακρύτερα, πρὸς δυσμᾶς. Ἀμπέλια δεξιὰ, τὸ βουνὸν ἀριστερὰ, καὶ ἀνάμεσα ὁ δρόμος ἀπὸ τ' ἀλώνια εἰς τὸ νεκροταφεῖον. Εἰς τὸ μέσον περιῖπου τοῦ δρόμου, πρὸς τοῦ βουνοῦ τὸ μέρος, ἴσως παρετηρήσατε ἐν μεγάλῳ πευκῶν τὰ γηρασμένα του κλωνάρια σχηματίζουσα μικρὰν ὄασιν σκιάς ὅταν ὁ ἥλιος φλογίζει τὴν ἄδενδρον ἐκείνην ἔκτασιν. Ὅποταν διαβαίνω ἐκεῖθεν ἢ καρδία μου σφίγγεται εἰς τὴν θέαν τοῦ πευκοῦ, καὶ ὁ ἦχος τοῦ μου φαίνεται ὡσάν νὰ συλλαβίσῃ τὸ ὄνομα τοῦ δυστυχοῦς Χρήστου.

Δεκατρία ἐτη ἐπέρασεν ἔκτοτε. Ἦτο περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου. Πρὸ τινων ἡμερῶν εἶχεν ἀκουσθῆναι ὅτι ἐφάνη λύκος γύρω τοῦ χωρίου. Ὁ Γεροθανάσης, ὁ ὁποῖος εἶχε κτίσει κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος τὴν καλύβην του πλησίον εἰς τ' ἀλώνια, διηγείτο ὅτι αἱ φωναὶ τοῦ σκύλου του τὸν ἐξύπνησαν μίαν νύκτα, ὅτι ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ εἶδεν ἔξω ἀπὸ τὸν τοῖχον τοῦ αὐλογύρου του ἕνα φοβερὸν λύκον, ὅτι ἤρπασε τὸ ὄπλον του καὶ ἐτουφέκισεν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐπέτυχεν καὶ τὸν εἶδεν εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης ἀποσυρόμενον μετὰ τὴν οὐρὰν χαμηλὰ καὶ μετὰ βήματα ὡσάν μεθυσαμένου ἀνθρώπου, καὶ ὅτι τόσον ἐτρόμαξεν ὡστε δὲν ἐσκέπη νὰ γεμίσῃ καὶ πάλιν τὸ μονόκωνον ὄπλον του διὰ τὴν πυροβολήσῃ ἐκ δευτέρου. Καὶ ἀπὸ ποιμένης ἠκούσθησαν ἄλλα παραπλήσια, ὡστε διέτρεχε φήμη εἰς τὸ χωρίον, ὅτι λύκος ἐπικίνδυνος ἦτο πλησίον μας, οἱ δὲ χωρικοὶ τὴν νύκτα ἐκοιμῶντο μετὰ τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν ἀνοιχτόν, ἔχοντες τὸν νοῦν εἰς τὰ ζῶά των. Ὁ κίνδυνος ἦτο μεγαλύτερος παρ' ὅσον ἐφαντάζοντο, διότι ὁ ἐχθρὸς δὲν ἦτο λύκος πεινασμένος, ἀλλὰ λυσσασμένη λύκαινα.

Ἐν ἀπόγευμα—ἦτο Δευτέρα—ὁ Χρῆστος ἔβησεν τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς του πλησίον εἰς τὸ πευκῶν, περὶ τοῦ ὁποῖου σὰς ἔλεγα. Ἐκείνη-

το εἰς τὴν σκιάν καὶ διώρθωνε μίαν παλαιὰν καρδάραν, ὅτε ἐξαφνα βλέπει τὰ πρόβατά του καὶ ἐφευγαν καταφοβισμένα, τὸ ἐν ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο. Στρέφει πρὸς τὸ νεκροταφεῖον καὶ τί νὰ ἴδῃ; Εἰς εἴκοσι βηματίων ἀπόστασιν ἡ λύκαινα ἀγριευμένη, ἐτοίμη εἰς ἐπίθεσιν, εἰδείκνυε τοὺς φοβεροὺς ὀδόντας της. Σηκόνεται ἀμέσως ὁ Χρῆστος καὶ ἀρπάζει μίαν πέτραν. Ὁ λύκος συνήθως φοβεῖται τὸν ἄνθρωπον καὶ φεύγει. Ἄλλ' ὁ Θεὸς νὰ φυλάγῃ ἀπὸ λυσσασμένον ζῶον!

Ὁ Παπᾶ-Σεραφεῖμ ἐπῆρε μηχανικῶς ἀπὸ τῆς τραπέζης τὸ καλιμαχύγιόν του καὶ τὸ ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Μετὰ τινων στιγμῶν σιωπῆν ἐπανέλαβεν·

— Συγχαρησάτέ μοι, φίλοι μου, νὰ σὰς δώσω μίαν συμβουλὴν τῆς ὁποίας εὐχομαι νὰ μὴ λάθητε ποτὲ ἀνάγκην. Λύκον λυσσασμένον δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ ἴδῃτε ποτέ. Ἄλλ' ἐὰν, ὅ μὴ γένοιτο, τύχῃ νὰ ἐρημίσῃ ἐπάνω σας σκύλος λυσσασμένος καὶ δὲν κρατῆτε ἢ ὄπλον ἢ ζύλον ἀρκετὰ δυνατὸν διὰ νὰ τοῦ σπάσῃ τὸ καύκαλον, προσέχετε πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ προφυλάττετε τὰς χεῖράς σας. Ἄν ζητήσατε μετὰ τὰς χεῖρας νὰ παλαίσσητε πρὸς τὸ ζῶον, θὰ σὰς τὰς διαγκάσῃ. Σαῖς οἱ φραγκοφορεμένοι ἔχετε τὸ καπέλον, ἐγὼ τὸ καλιμαχύγιόν μου, ὁ φουστανελάς τὸ φέσι του. Ὅποισδήποτε ἔχετε τὸν νοῦν σας πῶς νὰ ὑπερασπισθῆτε τὰς γυμνάς χεῖράς σας, μεταχειριζόμενοι τὸ προφύλαγμα τῶν ὡς ἀπίδα κατὰ τοῦ ζῶου.

Ὁ Χρῆστος δὲν ἦτο οὔτε εἰς θέσιν οὔτε εἰς καιρὸν νὰ προφυλαχθῇ. Ἄντι νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα ἢ λύκαινα καὶ νὰ φύγῃ, ἐξ ἐναντίας ἄμα εἶδε τὸν νέον ἐγερόμενον χύνεται ἐπάνω του, καὶ πρὶν κἄν προφθάσῃ ὁ Χρῆστος νὰ ῥίψῃ τὴν πέτραν, οἱ ἐμπρόσθιοι πόδες τοῦ θηρίου ἐσφιγγον τὸ δεξιὸν πλευρὸν του καὶ οἱ ὀδόντες του ἐξέσχιζον τὸ στήθος του.

Ἡ πέτρα ἔπεσεν ἀπὸ τὰ δάκτυλά του· ἀλλ' ἔμειναν καὶ αἱ δύο του χεῖρες ἐλεύθεροι.

Ὁ Χρῆστος ἦτο ὁ ὑψηλότερος νέος τοῦ χωρίου μας, εὐρωστος καὶ γενναῖος, σωστὸν παλικάρι. Ἄλλ' ὁ κίνδυνος κἀμνει καὶ τὸν δειλὸν γενναῖον. Καταισάζει διὰ μίας τὸν δεξιὸν του βραχίονα καὶ σφίγγει κάτω ἀπὸ τὴν μασχάλην τὸν λαμβάνει τῆς λυκαίνης, ἀρπάζει μετὰ τὴν ἀριστερὰν τὴν κεφαλὴν της καὶ προσπαθεῖ νὰ τὴν πνίξῃ. Τότε ἤρχισεν μίαν πάλιν φοβερὰ. Οἱ ὄνυχες καὶ οἱ ὀδόντες τοῦ λυσσασμένου θηρίου καταξέσχιζαν ὄλον τὸ δεξιὸν πλευρὸν τοῦ δυστυχοῦς νέου. Δὲν ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὴν μάχαιράν του, διότι διὰ νὰ τὴν ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν ζώνην του ἔπρεπε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν κεφαλὴν τῆς λυκαίνης, τὴν ὁποῖαν ἐκράτει πάντοτε μετὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρά του. Δὲν ἠδύνατο νὰ κινήσῃ τὴν δεξιὰν καὶ νὰ χαλαρώσῃ τὴν λαβίδα, ὅπου ἔμεινε σφιγμένος ὁ λαμβὸς τοῦ ζῶου. Νὰ

φωνάξῃ δὲν ἐτόλμα. Ἀλλοίμονον εἰς ὅποιον παλαίῃ, ἐὰν ἀρχίσῃ νὰ ἐξοδεύῃ τὰς δυνάμεις του φωνάζων. Ἐπὶ τέλους πίπτουν κατὰ γῆς καὶ οἱ δύο, χωρὶς νὰ διασπασθῇ ὁ φρικτὸς ἐκεῖνος ἐναγκαλισμός. Ὁ Χρῆστος ἀπ' ἐπάνω, ἡ λύκαινα ἀπὸ κάτω· ἀλλ' ἡ κεφαλὴ τῆς ἀπλάκωτος ἀντικρυ τοῦ στήθους τοῦ Χρήστου, τὸ ὁποῖον κατεσπάρασσε πάντοτε, ἀγωνιζομένη ν' ἀπαλλαγῇ.

Ὁ Χρῆστος ἠσθάνετο τὰς δυνάμεις του ἐκλιπούσας καὶ ἤρχιζε ν' ἀπελπίζηται, ὅτε ἐξαφνα ἀκούει μακρόθεν μίαν φωνήν, τὴν φωνὴν τοῦ Γεροθανάση.

— Βάστα Χρῆστε, ἔφθασα!

Τὰ πρόβατα τοῦ Χρήστου φεύγοντα εἶχον φθάσει μέχρι τῆς καλύβης τοῦ Γεροθανάση. Ἐκπλαγεὶς εἰς τὴν θέαν τῶν ὁ γέρον ἤνοιξε τὴν θύραν του καὶ εἶδε μακρόθεν τὸν Χρῆστον παλαίοντα μετὰ τὸ θηρίον. Ἀρπάζει ἀμέσως τὸ ὄπλον του ἀπὸ τὸν τοῖχον καὶ τρέχει δρομαίως, ὅσον τὸ ἐσυγχώρουν οἱ γεροντικοὶ πόδες του.

Ὅταν ἐπὶ τέλους ἐφθασεν ὑπὸ τὸ πευκῶν καὶ ἐστάθῃ ἄνω τοῦ συμπλέγματος ἐκείνου εὐρέθη εἰς ἀμηχανίαν. Πῶς νὰ πυροβολήσῃ τὸ ζῶον χωρὶς νὰ ἐλάψῃ τὸν ἄνθρωπον; Ὁ Χρῆστος νέας λαβῶν δυνάμεις, ὡς ἐκ τῆς ἐπικουρίας ἧτις τῷ παρουσιάσθη, σφίγγει τὴν κεφαλὴν τῆς λυκαίνης, τὴν κρατεῖ ὅσον ἠδύνατο μακρὰν τοῦ στήθους του καὶ φωνάζει: Φωτιά! Ὁ γέρον χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν στηριζόμενος τὴν κἀναν εἰς τὸ αὐτίον τοῦ ζῶου καὶ πυροβολεῖ. Ἡ λύκαινα ἔμεινεν εἰς τὸν τόπον.

Ὁ Παπᾶ-Σεραφεῖμ ἐσιώπησεν ἐπ' ὀλίγον. Οὐδεὶς ἡμῶν διετάραξε τὴν σιωπὴν του. Ἐβλέπομεν ὅτι εἶχε καὶ ἄλλα νὰ μᾶς εἶπῃ καὶ ἐπεριμένομεν. Ὁ ἥλιος ἐν τούτοις εἶχε δύσει· ἐντὸς τοῦ θαλάμου αἱ γωνίαι ἤρχισαν νὰ μαυρίζωσι· αἱ κυρία ἔμεινον εἰσέτι εἰς τὸν ἐξώστην καὶ ἠκούσαμεν τὰς ζωηρὰς ὀμιλίας καὶ τὸν εὐθυμον γέλωτά των.

— Ἡξεύρετε, φίλοι μου, ἐξηκολούθησεν ὁ ἱερεὺς, τί ἐσκεπτόμην τώρα καὶ τί συχνάκις σκέπτομαι; Ἐσκεπτόμην πόσον ἡ ἀμάθεια μᾶς ζημιώνει, πόσα δεινὰ ἠθέλωμεν ἀποφεύγει ἢ μετριάζει ἐὰν ἐγνωρίζαμεν πλείοτερα πράγματα. Ἀλλὰ ποῖος νὰ μᾶς τὰ διδάξῃ; Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι καλλιερούμεν βαθμηδὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον· ἀλλ' εἴμεθα ἀκόμη πολὺ ὀπίσω. Ἡξεύρετε ὅτι εἰς ὅλα ἐδῶ τὰ χωρία τῆς περιφερείας μας οὔτε ἱατρὸς ὑπάρχει, οὔτε φαρμακεῖον; Δὲν γνωρίζω ἐὰν ἐτυπώθη ποτὲ εἰς Ἀθήνας, ἔως ἐδῶ ὅμως δὲν ἐφθασε ποτὲ οὔτε βιβλίον, οὔτε φυλλάδιον μετὰ ὀδηγίας περὶ τοῦ πῶς ν' ἀποφεύγωμεν ἢ νὰ θεραπεύωμεν τὰς κοινοτέρας νόσους, δὲν λέγω τὴν λύσσαν, ἀλλὰ τὰς ἀσθενείας αἱ ὁποῖαι θερίζουν ἀδίκως τὰ τέκνα μας! Ἄς εἶναι! Ὅλα γίνονται ὅλα μετὰ τὸν καιρὸν.

Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον ὁ Χρῆστος

στηριζόμενος εἰς τὸν ὄμον τοῦ Γερθθανάση, αἰματωμένους, πληγωμένους, μὲ τὰ φορέματα σχισμένα, τὸ χωρίον δολοκλήρον κατεταράχθη. Τὸ ἔμαθα ἀμέσως καὶ ἔτρεξα νὰ τὸν ἴδω. Ἐξῆς εἰς τοῦ πατρὸς του, εἰς ἐκείνην τὴν δίπατον οἰκίαν παρέκει ἀπὸ τὸ καφενεῖον, εἰς τὸν δρόμον τῆς ἐκκλησίας. Κάτω ἀποθήκη καὶ ἐλαιοτριβεία, ἐπάνω δύο μικρὰ δωμάτια, ἡ δὲ εἰσοδὸς τῶν ἀπὸ μίαν ἐξωτερικὴν κλίμακα εἰς τὸ πρόσωπον τῆς οἰκίας, ἐπὶ τοῦ δρόμου.

— Ἐκεῖ ὅπου κατοικεῖ τὴν ὄρα ὁ δημοδιδάσκαλος; ἠρώτησεν ὁ Ἄνδρέας.

— Ἐκεῖ. Ὅταν ἀνέβην, μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσα νὰ φθάσω μέχρι τοῦ Χρήστου. Αἱ γειτόνισσαι εἶχον πλημμυρῆσαι καὶ τὰ δύο δωμάτια καὶ περιεκύκλωναν τὴν νέον, συμπαθεῖς ἀλλ' ἄχρηστοι, ἀντὶ βοηθείας φέρουσαι σύγχυσιν. Ἡ πρώτη ἀνάγκη δὲν ἦτο νὰ πλυθῶσι τὰ αἴματα ἢ νὰ διορθωθῶσι τὰ φορέματα τοῦ Χρήστου, ἀλλὰ νὰ καυτηριασθῶσιν αἱ πληγαὶ του. Οὐδέεις ὅμως ἐκεῖ ἐσκέπτετο περὶ τούτου. Ἡ σκέψις καὶ ἡ συλλογὴ ἦτο πῶς νὰ προμηθευθῶσι λυσσόχορτον.

Τί δὲν εἶπα διὰ νὰ τοὺς πείσω νὰ τὸν γείλωσιν ἀμέσως εἰς Ἀθήνας, εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Δὲν ἤθελαν νὰ τὸ ἀκούσῃσι. Λυσσόχορτον καὶ πάλιν λυσσόχορτον. Αὐτὸ ἦτο ἡ ἐπιθυμητὴ πανάκεια, ἀλλὰ κανεὶς εἰς τὸ χωρίον δὲν εἶχε λυσσόχορτον.

— Τί χόρτον εἶναι τούτο; ἠρώτησα διακόφως τὸν ἱερέα.

Οἱ ὀφθαλμοὶ ὄλων τῶν περὶ τὴν τράπεζαν ἐστράφησαν διὰ μίαν πρὸς ἐμὲ καὶ ἠθάνθησαν ὅτι ἠρυσθίσα ὑπὸ τὰ βλέμματά των. Εἶδα ὅτι ἡ διακοπή μου δησηρέστησε τὸ ἀροατήριον καὶ μετενόησα διὰ τὴν ἄκαιρον ἐρώτησίν μου. Δὲν ἦτο κατάλληλος ἡ στιγμή διὰ βοτανικὰς ἐρεῦνας, ἀλλ' ἀργὰ τὸ ἠνόνησα.

Δὲν ἤξεύρω πῶς νὰ τὸ περιγράψω, διότι δὲν τὸ γνωρίζω, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς. Ὑποθέτω ὅτι βλαστάνει εἰς Σαλαμίνα. Εἶναι μυστικὸν καὶ εἰσόδημα τῶν καλογέρων τῆς Φανερωμένης.¹

Δὲν ἐζήτησα πλειοτέρας διασαφήσεις, ἀλλ' ἔκυψα σιωπηλῶς τὴν κεφαλὴν. Ὁ Παπᾶ-Σεραφεὶμ ἠνόνησε τὴν στενοχωρίαν μου καὶ ἐξηκολούθησεν ὡς ἐξῆς:

— Ἐπὶ τέλους καὶ μετὰ πολλὰ ἔπεισα καὶ τὸν Χρήστον καὶ τοὺς — ἢ μάλλον τὰς — περὶ αὐτὸν, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ὑπάγῃ εἰς Ἀθήνας. Ἡθελε ν' ἀναχωρήσῃ τὴν ἐπαύριον. Ἐπέμεινα καὶ

1. Τὸ φάρμακον τῶν μοναχῶν τῆς Σαλαμίνας κατὰ τὸν λυττοδότην εἶνε μίγμα κόνων ἐκ τῶν κολλοπιτρῶν ἐνὸς μὲν μὲ λ α β ρ ι θ ῶ ν (Myliobis καὶ τῆς βίχης τοῦ φυτοῦ Cynanchum erectum, ἀνήκοντος εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ἀσκληπιαδῶν. Κατὰ Ρουὶς τὸ φυτόν τούτο εἶνε τὸ ἀπόκρυφον τῶν ἀρχαίων, ὀνομαζόμενον καὶ κυνόμορον καὶ παρθαλιταγχεῖς. Synops. plant. H. Glassien, s. 100. Ἄλλο ὄνομα τοῦ Cynanchum erectum εἶνε τὸ Mursdenia croela. Κοινῶς λέγεται ψόφρος ἢ λυσσόχορτον. Σ. τ. Δ.

ἐπὶ τέλους κατώρθωσα νὰ φύγῃ ἀμέσως, ὑποσχεθεὶς νὰ τὸν συνοδεύσω. Ἀνέβην εἰς τὰ ζῶά μας καὶ ἐξεκινήσαμεν. Αἱ γειτόνισσαι μᾶς ἐδίδαν εὐχὰς ἐν ἀρθονίᾳ, χωρὶς ὅμως νὰ φαίνονται πεπεισμένοι ὅτι τὸ νοσοκομεῖον θ' ἀντικαταστήσῃ τοῦ λυσσοχόρτου τὴν ἄλλειψιν. Ἐφθάσαμεν εἰς Ἀθήνας πολὺ ἀργὰ ἀφῆκα τὸν Χρήστον εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ ἐπέστρεψα νύκτα βαθεῖαν εἰς τὸ κελλίον μου.

Ταῦτα συνέβησαν, καθὼς σὰς εἶπα, τὴν Δευτέραν. Τὴν Πέμπτην ὁ Χρήστος ἐπέστρεψεν. Ὑπέφερεν ἀκόμη ἀπὸ τῆς καυτηριασῆτος τοὺς πόνοους, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα ἐφαίνετο καλῶς ἔχων. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας αἱ πληγαὶ του οὐλώθησαν ἐντελῶς. Ἀλλ' οἱ χωρικοὶ δὲν εἶχον ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ νοσοκομείου. Ἡ ὑποψία των δὲν προήργετο ἐκ τοῦ ὅτι ἐθράδυνεν ἡ καυτηριασῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ἔλειψε τὸ λυσσόχορτον. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ προληφθῇ ἡ λύσσα χωρὶς λυσσόχορτον; Ὅπου λοιπὸν ἐφαίνετο ὁ Χρήστος ἐξεδηλοῦτο γύρω του μυστηριώδης φόβος. Αἱ μητέρες ἐφρόντιζον ἀμέσως νὰ συμμαζεύσωσι τὰ τέμνα των διὰ νὰ μὴ εὐρίσκωνται πλησίον του. Οἱ ἄνδρες ἐφέροντο περιποιητικῶς ὡς ἂν νὰ ἐπροφυλάττοντο μὴ τυχὸν λάθῃ ἀφορμὴν νὰ θυμώσῃ. Ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ χωρίον ὄλον ἦτο εἰς προσοχὴν. Συνεμερίζετο ἀνάγε καὶ αὐτὸς τοὺς φόβους τῶν συγχωρικῶν του περὶ τῆς θεραπείας του; Ἡ συστολὴ μὲ τὴν ὁποῖαν μοὶ ἀπεκρίνετο ὅποτε συνέβαινε νὰ τὸν συναντήσω, τὸ λοξὸν βλέμμα μὲ τὸ ὁποῖον ἐκύτταξε τοὺς διαβαίνοντας ἐνῶ συνωμίλου μετ' αὐτοῦ, ταῦτα καὶ ἄλλα μοὶ ἐφαίνοντο σημεῖα μαρτυροῦντα ὅτι ὁ δυστυχὴς εἶχε τὰς ὑποψίας του. Τὸν ἐλυπούμην κατάκαρδα. Φαντασθῆτε, φίλοι μου, ὅποια θάσασον, ὅποια ἀγωνία νὰ φοβῆται τις ὅτι κρύπτει ἐντὸς αὐτοῦ τοιαύτην ἀσθένειαν καὶ νὰ περιμένῃ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν ἐκρηξίν της!

— Τὸ χειρότερον εἶναι, ὑπέλαβεν ὁ γαμβρὸς μου, ὅτι ὁ τοιοῦτος φόβος ὑποτρέφει τὴν ἀσθένειαν. Ἀνεγίνωσκα ἐσχάτως τοιοῦτόν τι εἰς ἐν ἐπιστημονικὸν περιοδικόν. Ὁ φόβος ὅστις κατακυριεύει πολλοὺς ὅταν τοὺς δαγκάσῃ σκύλος, φόβος τὸν ὁποῖον κρύπτουσιν, εἶτε ἀπὸ ἐντροπὴν εἶτε διὰ νὰ μὴ τὸν μεταδώσωσιν εἰς τοὺς συγγενεῖς των, ἀποτελεῖ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἀσθένειαν. Ἡ δὲ τοιαύτη παθολογικὴ κατάστασις ἐπιβαρύνει τὰς συνεπείας τῆς πληγῆς καὶ τῆς καυτηριασῆτος. Ταῦτα καὶ μόνον δύνανται νὰ προξενήσωσι τέτανον. Ἡ δὲ ὑδροφοβία καὶ ὁ τέτανος ὁμοιάζουσιν εἰς πολλὰ. Αὐτὰ λέγουσιν οἱ ἱατροί. Πρὸς τί ὅμως μᾶς τὰ λέγουσιν ἐνόσω δὲν μᾶς διδάσκουν καὶ τὸ μυστικόν, πῶς νὰ κυριεύωμεν καὶ νὰ ἐκρίζωνωμεν τοὺς μυστικοὺς φόβους μας; Ἐδῶ τοὺς θέλω. Ἀλλὰ μὲ συγχωρεῖτε, πάτερ, σὰς διέκοψα.

— Χωρὶς ν' ἀναγνώσω τι περὶ τούτου, μοὺ ἤρχοντο ὑποψίαι τοιαῦται, ἐπανέλαβεν ὁ ἱερεὺς. Ἐντούτοις αἱ ἐβδομάδες παρήρχοντο καὶ ἤρχιζαν οἱ χωρικοὶ νὰ λησμονῶσι τὴν ἱστορίαν αὐτὴν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῆς, ὅτε ἐξαφνα περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου ἐρχεται μίαν αὐγὴν ὁ πατὴρ τοῦ Χρήστου καὶ μοὺ λέγει ὅτι ὁ υἱὸς του δὲν εἶναι καλά. — Τί ἔχει; — Δὲν ἤξεύρω. Ἐχει θέρμην' δὲν ἔχει ὄρεξιν. Ὑπῆγα ἀμέσως νὰ τὸν ἴδω. Τὸν ἦρα ἐξαπλωμένον κατὰ γῆς εἰς τὴν κάπν του ἐπάνω. Ἦτο ἥσυχος, ἀλλ' ὠχρὸς καὶ φοβισμένος. Μοὺ εἶπεν ὅτι δὲν ἔμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἀναπνοὴν του, ὅτι τοῦ ἐρχεται κάποτε ὡσάν πνίξιμον εἰς τὸν λαιμὸν, ὅτι στενοχωρεῖται ὑπερβολικᾶ. Τῷ ἔδωκα ὀλίγον γάλα καὶ τὸν παρεκίνησα νὰ τὸ πῖῃ. Ἄνεσηκώθη, ἐπῆρε τὸ ἀγγεῖον ἀπὸ τὰς χειρᾶς μου καὶ ἠτοιμάσθη νὰ τὸ γευθῇ. Ἀλλ' ἄμα τὸ ἐπλησίασεν εἰς τὰ χεῖλη του κατελήφθη ὑπὸ ῥίγους καὶ ἀηδίας. Μόλις ἐπρόφθασα νὰ πάρω ὀπίσω τὸ ἀγγεῖον. Τὸν κατέλαβον σπασμοὶ φοβεροί. Ἐνόμιζα ὅτι τελειώνει. Μετ' ὀλίγον συνῆλθε. — Ἀχ, μοὺ εἶπεν, ὁ γέρος μου τὰ πταίει. Ἄν ἐφρόντιζε νὰ μοὺ φέρῃ τὸ λυσσόχορτον δὲν θ' ἀπέθνησκα λυσσασμένος!

Ἐπροσπάθησα νὰ τὸν πείσω ὅτι ἡ ἀσθένειά του ἦτο ἀπλῆ τοῦ στομάχου ταραχῆ, τῷ εἶπα ὅσα ἠδυνάμην χωρὶς δυστυχῶς νὰ τὰ πιστεύω, καὶ τὸν ἀφῆκα ὑποσχεθεὶς νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ πάλιν τὸ ἔσπερας, διότι εἶχα τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ τελῶσω γάμον εἰς τὸ πλέον ἀπόκεντρον χωρίον τῆς περιφερείας μου. Τοιαῦτη ἡ ζῶή τοῦ ἱερέως. Ἀπὸ τῆς λύπης εἰς τὴν χαρὰν, ἀπὸ τὰ στεφανώματα εἰς τὴν κηδεῖαν. Ἄς εἶναι!

Τὸ ἔσπερας, πρὶν εἶτι εἰσελθῶ εἰς τὸ χωρίον, ἔμαθα ὅτι ὁ Χρήστος ἦτο μανιώδης. Ὁ πατὴρ του μ' ἐπερίμενε εἰς τὸ κελλίον μου. Ἦθελε τὴν βοηθειάν μου διὰ νὰ μεταφέρωμεν τὸν πάσχοντα εἰς ἄλλο οἶκον ἰσόγειον. Τὸ ἀπῆτουν οἱ γείτονες. Ἐραβοῦντο μὴ ἐξέλθῃ εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἀρχίσῃ νὰ δαγκάνη δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Εἰς τὸ ἀνώγειον ὅπου εὐρίσκετο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐμποδισθῇ ἐὰν ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ. Ἡ δύνατο νὰ παθῆσῃ ἀπὸ τὰ παράθυρα. Τὸν ἤθελαν εἰς τὸ ἰσόγειον διὰ νὰ τὸν φρουρήσωσιν εὐκολώτερον. Οἱ χωρικοὶ ἦσαν φοβισμένοι, ὁ δὲ φόβος εἶναι ἄγριος καὶ σκληρὸς, καὶ ἠνόνησα ὅτι ἐὰν ὁ δυστυχὴς Χρήστος ἐγίνετο ἀπειλητικὸς καὶ ἐπικίδυνος, θὰ ἐτουφεκίζετο.

Χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν μετέβην εἰς τὸ ἀνώγειον. Εὐτυχῶς ἦρα τὸν ἀσθενῆ εἰς περιόδον ἥσυχιας. Ἐκάθητο κατὰ γῆς μὲ τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν χειρῶν του. Τὰ ὀλίγα ἐπιπλα τοῦ δωματίου ἦσαν ἄνω κάτω, καὶ σπαρμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τρίματα πηλίνων ἀγγείων. Σὰς ἐξομολογοῦμαι ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην μὲ κατέλαβεν αἰσθημα φό-

βου. Ἐσκέφθην ὅτι ἦτο ἀνοησία μου νὰ ὑπάγω μόνος ἐκεῖ. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην πλέον, καὶ ἂν τὸ ἤθελα, νὰ ὀπισθοχωρήσω. Ἐπλησίασα, ἔθεσα τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ εἶπα μίαν εὐχὴν μεγαλοφώνως.

Ὅτε ἐτελείωσα ἔκαμε τὸν σταυρὸν του καὶ μοὺ ἐφίλησε τὴν χεῖρα.

— Δὲν εἶσαι καλά ἐδῶ, Χρηστέ μου, τῷ εἶπα. Ἐλα νὰ ὑπάγωμεν εἰς τοῦ Θεοῦ σου. Δὲν κατοικεῖ κανεὶς ἐκεῖ καὶ θὰ εἶσαι καλλίτερα καὶ ἡσυχώτερος. Ἀκολουθεῖ με.

Ἠγέρθη ἐν σιωπῇ.

— Δὲν θέλω νὰ μὲ ἴδῃ κανεὶς, εἶπεν ἡσύχως. Εἰπέ τους ὄλους νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν δρόμον μας.

Ἦνοιξα τὴν θύραν καὶ μολονότι δὲν ἦτο κανεὶς ἐξω ἐκεῖ, ἐφώναξα δυνατὰ: Φύγετε ὄλοι, πηγαίνετε εἰς τὰ σπίτια σας.

— Δὲν ἔμεινε κανεὶς ἐξω, Χρηστέ. Πηγαίνωμεν.

— Δὲν ἔμπορῶ νὰ εὐλέπω τὸ φῶς, πάτερ. Μὲ πειράζει.

Ὁ ἥλιος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν δύσιν του καὶ αἱ τελευταῖαι ἀκτίνες του ἐχύνοντο διὰ τῆς ἀνοικτῆς θύρας ἐντὸς τοῦ πενιχοῦ δωματίου. Ἐπῆρεν ὁ Χρήστος τὴν κάπν του, τὴν ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, τὴν ἐχμηλῶσεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του καὶ μοὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα. Ἐγὼ ἔμπρὸς, ἐκεῖνος κατόπιν, μετέβημεν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς οἰκήματος εἰς τὸ ἄλλο. Ἐκεῖ ἔμεινα ἀρκετὴν ὥραν πλησίον του, ἐπροσπάθησα ὅπως ἠδυνάμην νὰ τὸν παρηγορήσω, καὶ ἀνεχώρησα ἀφοῦ ἐνύκτωσε. Ὅταν ἤνοιξα τὴν θύραν διὰ νὰ ἐξέλθω μοὶ ἐφάνη ὅτι εἶδα εἰς τὸ σκότος ἀνθρώπους ὀπλισμένους. Ἐκλείσα τὴν θύραν. Ἡ κλεῖς ἦτο ἐξῶθεν. Τὴν ἐκλείδωσα καὶ ἐπροχώρησα.

Οἱ χωρικοὶ μὲ περιεκύκλωσαν ἀμέσως ἐρωτῶντες περὶ τοῦ ἀσθενοῦς. Τοῖς εἶπον ὅτι ἀποθνήσκει καὶ τοὺς παρεκάλεσα ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἐλέους νὰ τὸν ἀφήσωσι ν' ἀποθάνῃ ἐν εἰρήνῃ. Οἱ δυστυχεῖς δὲν ἦσαν ἀναίσθητοι. Ἐλυπούντο ἐξ ὄλης καρδίας τὸν φίλον, τὸν σύντροφόν των. Ἀλλὰ τὸ αἰσθημα τῆς αὐτοσυντηρησεως εἶναι ἀνώτερον τοῦ ἔλεους, ὁ δὲ φόβος ἐξεγειρεῖ εἰς τοῦ ἀμαθοῦς τὴν καρδίαν τοῦ θηρίου τὰς ὀρμὰς.

Ἐκεῖ μᾶς διέκοψαν αἱ Κυρίαί. Ἡ ἔσπερινὴ δρόσος τὰς ἐδίωξεν ἀπὸ τὸν ἐξώστην.

— Ἀκόμη εἰς τὰ σκοτεινὰ κάθησθε, ἀνέκραξεν ἡ ἀδελφὴ μου. Ὁ Παπᾶ-Σεραφεὶμ θὰ σὰς λέγῃ κανὲν νόστιμον παρκαμῖθι. Δὲν μᾶς τὸ λέγετε καὶ ἡμᾶς, νὰ διασκεδάσωμεν;

Καὶ διέταξε τὴν ὑπηρετρίαν νὰ φέρῃ φῶτα.

— Τί ἀπέγεινε ὁ Χρήστος; ἠρώτησε σιγὰ ὁ Ἄνδρέας.

Ὁ ἱερεὺς ἐκλείσε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐκίνησεν ὀριζοντίως τὴν χεῖρα.

Δὲν ἠννόησα, καὶ οὔτε ἠθέλησα πλέον νὰ ἐξετάσω, τί ἐσήμαινον ἡ χειρονομία ἐκείνη Ἀπέθανε; τὸν ἐφόνευσαν;...

Ἡ ὑπηρετρία εἰσήλθε μὲ τὰ κηρία ἀνημμένα καὶ ἠλλάξαμεν ὀμίλιαν.

Δ. Β. α.

Πρὸ μικροῦ χρόνου ἔρχε χρόαν ἐν Πάρισις ἡ κατ' ἔτος συγκροτούμενη συνέλευσις τῶν πέντε Ἀκαδημιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ Ἰνστιτούτον τῆς Γαλλίας. Κατ' αὐτὴν ἄλλοι τε σοφοὶ ἄνδρες ἀνέγνωσαν ὑπομνήματα καὶ διατριβὰς καὶ ἄλλ' ἐκ τῆς τῶν Ἐπιστημῶν Ἀκαδημίας ὁ ἐπιφανὴς ἀστρονόμος καὶ πλοῦτος διδάχος τοῦ ἀρτίως ἀποδιδάσκοντος διευθυντοῦ τοῦ ἀστεροσκοπίου τῶν Παρισίων Le Verrier, « Fayr », « Περὶ τῆς νομιζομένης ἐπιδράσεως τῆς σελήνης ἐπὶ τοῦ καιροῦ ».

Ἐπάρχει τῷ ὄντι γενικὴ πρόληψις ὅτι ὄρθεν ἐπιδρᾶ ἡ σελήνη ἐπὶ τοῦ καιροῦ καὶ τὴν ἐλλόκοτον ταύτην πρόληψιν καταπολεμεῖ ὁ κ. Fayr, οὗ τὴν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀρτιμοδίητα οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ. Ἰσχυρὰ καὶ παρ' ἡμῶν εἰνε ἐρριζωμένη ἡ πρόληψις αὕτη, ἀπαράτητον ἐκρίναμεν τὴν ἐξελληνισμὸν τοῦ περὶ αὐτῆς ὑπομνήματος.

Σ. τ. Δ.

Ποιὸ τῆς νομιζομένης ἐπιδράσεως ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

Συνήθως νομίζουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι προκειμένου τοῦ λόγου περὶ ἐπιστημονικῶν πραγμάτων ἀρκεῖ νὰ ἔχη τις δίκαιον διὰ νὰ εὕρῃ τὸ δίκαιόν του. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω. Πολλάκις καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κράτει τῆς ἐπιστήμης ἀναγκάζεται τις νὰ πολεμήσῃ κατὰ πρόληψεων ἐρριζωμένων, διότι ὑπάρχουσιν ἔτι πρόληψεις. Καὶ εὐκόλον μὲν εἶνε νὰ πείσῃ τις τὸν ἀντίπαλόν του, ὅταν ἔχη ἕνα ἢ καὶ πλείονας ἀντιπάλους, ἀλλ' ὅταν πρόκειται νὰ πείσῃ τὸν κόσμον ὅλον, ἐναντία φρονούντα, τί νὰ κάμῃ τότε; Πρῶτον πάντων κινδυνεύει ὁ τοιοῦτος νὰ ἐξεγείρῃ γενικὴν ἐναντίον του κατακραυγὴν, οἷα ἦτο ἐκείνη, ἣν ἐξήγειρεν ἐπ' ἐσχάτων καθ' ἑαυτοῦ ὁ τολμήσας, παρὰ τὴν κρατούσαν γνώμην, νὰ ὑποστηρίξῃ ἐν πλήρει Ἀκαδημία ὅτι αἱ ἀντικαὶ οὐδόλως ἀντλοῦσι τὸ θαλάσσιον ὕδωρ.

Ὅμοιον τινα ἀγῶνα ἀπεφάσισα ν' ἀναλάβω καὶ ἐγὼ σήμερον ἐνώπιόν σας κατὰ μετεωρολογικῆς πρόληψεως λίαν ἐρριζωμένης. Ὅ ἀποδείξω ὅτι παρὰ τὴν γνώμην τοῦ κοινοῦ ἡ σελήνη εἶνε ὅλως ἀθῶα ἀπὸ τῶν μεταβολῶν τοῦ καιροῦ.

Πολλάκις ἀκούετε ἀνθρώπους λέγοντας: «ὁ καιρὸς εἶνε ἄθλιος, τρικυμιώδης, ἀλλ' εὐτυχῶς πλησιάζει νὰ τελειώσῃ ἡ σεληνιακὴ περίοδος καὶ θὰ διορθωθῇ ὁ καιρὸς μὲ τὴν νέαν σελήνην.»

Καὶ ἂν μὲν ἐπρόκειτο μόνον περὶ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι κατοικούντων, ὑπομονὴ ὀκίριοι οὗτοι δὲν ἐνδιαφέρονται διὰ τὸν καιρὸν εἰμὴ καθ' ὅσον πρόκειται νὰ διασκεδάσωσι, νὰ κάμωσι τὸν περίπατόν των ἢ τὰς ἐπισκέψεις των τὰς ἐργασίας των δύναται νὰ τὰς κάμωσι οἷσδὴποτε καὶ ἂν ἦναι ὁ καιρὸς. Ἀλλ' ἡ αὕτη ἐσφαλμένη πεποιθήσις ὑπάρχει καὶ παρὰ τοῖς ναυτικοῖς, δι' οὓς τὸ ζήτημα ἔχει πολλὴν σημασίαν. Ὅθεν καὶ ἂν ποτε θελήσῃτε νὰ δεῖξῃτε δυσι-

στίαν πρὸς τὴν ἐπικρατούσαν πρόληψιν, σὰς ἀπαντήσω: «καὶ ὅμως τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχουσι καὶ οἱ ναυτικοί.»

Ἄν ἀκόμη ἐπιμεινῆτε, σὰς λέγουσιν ὅτι οὕτω νομίζουσι καὶ οἱ μετεωρολογῶντες. Ταῦτα δὲ λέγουσιν καὶ ἄνδρες λόγιοι καὶ πεπαιδευμένοι, οἵτινες ἔχουσι πεποιθήσιν εἰς τὴν παράδοξον τῆς σελήνης δύναμιν, περὶ ἧς πρόκειται ὁ λόγος, καὶ αἵτινες σημειῶνουσι μάλιστα τὰς σεληνιακὰς φάσεις εἰς τὸ περιθώριον τῶν τετραδίων, ἐν οἷς ἀναγράφουσι τὰς μετεωρολογικῶν παρατηρήσεις, καὶ ὅχι οἱ κοινοὶ μόνον ἄνθρωποι ἢ οἱ ἐκδόται τῶν ἡμερολογίων, οἵτινες διατείνονται μὲν ὅτι αἱ προρρήσεις των βασίζονται ἐπὶ θαυυτάτων ἐρευνῶν καὶ σπουδῶν τῶν σεληνιακῶν φάσεων, πρᾶγματι ὅμως περιορίζονται, λίαν συνετῶς ποιοῦντες, εἰς τὸ νὰ σημειῶνωσιν εἰς τὰ ἡμερολόγια των καλὸν καιρὸν διὰ τὸ θέρος καὶ κακὸν διὰ τὴν χειμῶνα.

Ἀλλὰ δύναται τις νὰ μοι εἴπῃ τὸ ζήτημα, ὅπερ θέλετε νὰ συζητήσετε νῦν, εἶνε ἀπλούστατον καὶ ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ καιροῦ νὰ ἦνε λελυμένον. Ἀρκεῖ μόνον νὰ γείνη ἡ παρατήρησις ἂν αἱ μεταβολαὶ τῆς ἀτμοσφαιρας συμπίπτουσι μὲ τὰς φάσεις τῆς σελήνης. Τὸ ζήτημα λοιπὸν εἶνε ἀπλῶς ζήτημα παρατηρήσεως, πρέπει νὰ στηρίζηται ἐπὶ γεγονότων. Ἐκείνοι τώρα, οἵτινες ἐνδιαφέρονται νὰ προγνωρίζωσι τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαιρας, εἶνε σύμφωνοι ὅτι ἔχει ἐπιρροὴν ἡ σελήνη. Τοῦτο θὰ εἴπῃ ὅτι παρατηρήσαν τὸ πρᾶγμα ἄρα τὸ ζήτημα εἶνε λελυμένον καὶ ἔχετε πολὺ ἄδικον ν' ἀντιστρατεύσθε κατὰ τῆς πείρας.

Ἐπειτα, προσθέτουσιν, ὑπάρχουσι καὶ ἄνδρες ἔχοντες πολὺ μείζον συμφέρον νὰ προγνωρίζωσι τὸν καιρὸν ἢ οἱ ναυτικοὶ ἢ ἄλλοι τοιοῦτοι εἶνε οἱ στρατηγοὶ κατὰ τὴν παραμονὴν ἐκτελέσεως στρατηγικοῦ σχεδίου, ὅπερ ὅλως δύναται ν' ἀποτύχῃ ἐξ αἰτίας αἰφνιδίως κακοκαιρίας. Ὁ στρατηγὸς Bugeaud π. χ., ὅστις ἦτο λίαν συνετὸς, ἐπίστευεν εἰς τὴν τοιαύτην τῆς σελήνης ἐπίδρασιν. Διηγούνται ὅτι ὅταν ὁ στρατηγὸς οὗτος ἐπολέμει ἐν τῇ Ἀφρικῇ οὐδέποτε ἐπεχείρει τι πρὶν ἢ συμβουλευθῆ τὴν σελήνην. Εἰς τοῦτο ἐγὼ ἀπαντῶ ὅτι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι στρατηγοὶ—καὶ ἡ ἱστορία μὰς ἀναφέρει δόξαι τῷ Θεῷ Ῥωμαίους στρατηγούς ἴσως τοῦλάχιστον ἰκανότητος πρὸς τὸν ἐνδοξον μακροῦτον Bugeaud—οὐδέποτε ἐπεχείρουν τι πρὶν ἢ συμβουλευθῶσι τὰ σπλάγγνα τῶν θυμάτων ἢ πρὶν παρατηρήσωσιν ἂν ἔτρωγον μὲ ὄρεζιν ἢ ἄχι τὰ ἱερά ὄρνιθια. Καὶ ἡ γνώμη λοιπὸν καὶ αἱ νίκαι αὐταὶ τῶν ἐνδόξων στρατηγῶν οὐδὲν ἀποδεικνύουσιν ὡς πρὸς τὸ προκειμένον ζήτημα. Ὁ κανὼν ἄλλως τε, ὃν ἠκολούθει ὁ στρατάρχης Bugeaud εἰς τὰς μετεωρολογικὰς του παρατηρήσεις, εἶνε ὁ ἐξῆς: «Παρατηρήθη ὅτι ἐννενηκόντα τοῖς ἑκατὸν ὁ και-

ρὸς μένει καθ' ὅλην τὴν σεληνιακὴν περίοδον οἷος ἦτο κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν τῆς περιόδου, ἂν δὲν μετεβλήθη κατὰ τὴν ἕκτην, ἐβδομήκοντα δὲ τοῖς ἑκατὸν μένει καθ' ὅλην τὴν περίοδον οἷος ἦτο κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν, ἂν πάλιν δὲν μετεβλήθη κατὰ τὴν ἕκτην.» Ὁμολογήσατε ὅτι ὁ κανὼν οὗτος εἶνε κάπως περιπλοκος καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου καταντᾷ τόσον δύσχρηστος, ὥστε ἀμφιβάλλω πολὺ ἂν εὐρέθησαν ἄνθρωποι νὰ τὸν ἐπωφεληθῶσι. Ἐπειτα ἴσα ἴσα ὁ κανὼν οὗτος δὲν λέγει ἐπιδρᾶ ἐπὶ καιροῦ ἢ ἀλλαγὴ τῶν φάσεων τῆς σελήνης, ἀλλ' ἄλλο τι. Ὅπως δὴποτε, κατὰ τὸν ἕνα ἢ κατὰ τὸν ἄλλον τρόπον, πάντες ἀνομολογοῦσιν ὅτι κάτι κάμνει ἡ σελήνη. Ἐνώπιον δὲ τῆς κοινῆς δημοφώνως πῶς ἐγὼ ὁ τολμῶν ν' ἀντιστῶ εἰς τὰ παραδεγμένα, νὰ μὴ αἰσθανθῶ ἐμαυτὸν τεταραγμένον; Καὶ ὅμως ὅχι. Προκειμένου περὶ ἐπιστήμης οὔτε πλειονοψηφία, οὔτε παμψηφία ἴσχυει. Ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων, ἄτινα ἐτάραξαν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ὦν ἐκράτησεν ἐπὶ τέλους ἡ ὀρθὴ καὶ ἀληθὴς λύσις, θὰ παρατηρήσῃτε ὅτι εἰς εὐρέθη πάντοτε ἐν ἀρχῇ ὁ τολμήσας ν' ἀντιτάξῃ τὴν ἀλήθειαν κατὰ τοῦ ψεύδους τῶν πολλῶν. Καὶ οἱ πολλοὶ οὗτοι ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῆς ἀληθείας πεισθέντες νὰ κλίνωσι τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ ἐνὸς ἐκείνου, τοῦ ἐκπροσωποῦντος τὸ ὄρθον τοῦ ἀνθρωπίνου λογισμοῦ. Ἀναμνήσθητε τοῦ Κοπερνίκου, τοῦ Γαλιλαίου, τοῦ Κεπλέρου, τοῦ Ἀρβόλου. Ἴδιον δὲ εἶνε πεπολιτισμένων κοινωνιῶν νὰ κάμνωσιν ἐπὶ τέλους νὰ ὑποχωρῇ ἡ παλαιὰ καὶ ἐγγηράσασα πρόληψις τοῦ κοινοῦ εἰς τὴν ἀληθινὴν ἐπιστήμην.

Ἀλλ' ὅμως, τοῦτο εἶνε τὸ κακόν, πολλάκις δὲν δέχονται τὴν ἀλήθειαν οἱ σύγχρονοι, ἀλλ' οἱ μεταγενέστεροι. Παρέβαλον τινες τὴν ἀνθρωπότητα πρὸς ἕνα ἄνδρα πάντοτε ζῶντα καὶ διδασκόμενον καὶ συσσωρεύοντα ἐν τῇ κεφαλῇ του τῆς ἐπιστήμης τὰς κατακτήσεις. Ἡ μεγάλη αὕτη καὶ ὠρμία εἰκὼν δὲν εἶνε κατὰ πάντα καὶ ἀκριβής. Διότι ἐὰν εἴη τις αἰωνίως δὲν θὰ εἶχε τὸ πνεῦμά του πάντοτε ἀνοικτόν. Ὁ θάνατος εἶνε ἀναγκαῖος παράγων, οὗ ἄνευ δὲν θὰ προώδευεν ἡ ἀνθρωπότης. Διὰ τοῦτο ὅταν θέλῃς νὰ προσβάλῃς μίαν πρόληψιν μὴ ἀπόβλεπε μᾶλλον εἰς τὴν παρούσαν γενεάν, ἀλλ' εἰς τὴν μέλλουσαν. Ὅτε τὸ πρῶτον ὁ Ἀρβόλος ἀνεκάλυψε τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, τὴν ἰδέαν ταύτην τὴν ἀπλουστάτην ὅσον καὶ ἀληθινὴν, ἡ ὁποία θαυμάζει τις σήμερον πῶς τόσον ἀργὰ ἀνεκαλύφθη, οὐδεὶς ἱατρὸς ἢ χειρουργὸς τῶν ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη γεγονότων τὴν ἀπεδέχθη.

Ἀλλὰ θαρσύνωμεν. Ὁρῶντες εἶνε νὰ καταβάλλωμεν μίαν ἐκ τῶν κοινῶν ἐκείνων προλήψεων, αἵτινες συχνότατα παρεκκλύουσι τὴν πρόοδον καὶ νὰ καταστήσωμεν καὶ εἰς τὴν παρούσαν γενεάν ἀσπαστὴν τὴν νέαν ἰδέαν, ἣν προσβάλλομεν. Πῶς νὰ ὑπομείνῃ τις βλέπων κατὰ τὸν νῦν αἰῶ-

να τῆς προόδου, μεγάλην ἐπιστήμην, τὴν μετεωρολογίαν, λέγω, παρακωλυομένην ἐν τῇ προόδῳ τῆς ὑπὸ πρόληψεων ἕνευ σημασίας καὶ ὦν ἡ μόνη ἀξία συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἀπὸ αἰώνων ἀπεδέχθησαν αὐτὰς οἱ ἄνθρωποι ἀνεξετάστως καὶ οἰοῦνται καλὴ τῇ πίστει;

Ἄλλως τε δὲν εἶμαι ἐγὼ μόνος ὁ ὑπέρμαχος τῆς νέας ἰδέας, ὅπως μετ' οὐ πολὺ θὰ κρίνητε. Καὶ κατὰ πρῶτον ἂς ἐξετάσωμεν πῶς εἶνε δυνατὸν ἡ σελήνη, ἡ νεκρὰ αὕτη σφαῖρα, τὸ πτωμα τοῦτο, ὡς ἔλεγεν ὁ Φουριε (ὅχι ὁ γεωμέτρης, ἀλλ' ὁ ἰδανικολόγος), ὅπερ σύρει κατόπιν τῆς ἡ γῆ, ὑπ' οὐδρομοφορεῖται, νὰ κανονίξῃ τὸν καιρὸν διὰ τῶν φάσεών του; Ὅχι ἡ σελήνη, ὡς λέγουσιν οἱ ἀγαθοὶ ἐκείνοι ἄνθρωποι, οἵτινες δὲν κόπτουσιν εἰς τὴν χάσιν τοῦ φεγγαριοῦ τοὺς ὄνυχας των φοβούμενοι μήπως οὗτοι δὲν τοῖς αὐξήσωσι πλέον, ὅχι ἡ σελήνη, ἀλλ' ὁ ἥλιος κανονίξῃ πάντα τὰ φυσικὰ πρᾶγματα τοῦ κόσμου τοῦτου. Ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτῶνται ὅχι μόναι αἱ ἐναλλαγαὶ τῶν ὥρων τοῦ ἔτους, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι τῆς γῆς αἰκινήσεις, ἀπὸ τῶν μεγάλων τρικυμιῶν τῆς ἀτμοσφαιρας μέχρι τῶν ἐσχάτων δονήσεων τῶν πτερῶν τοῦ μικροσκοπικοῦ ἐντόμου, μέχρι τοῦ βεύματος τοῦ ταπεινοτάτου ῤακίου, μέχρι τῆς πτώσεως τῆς ἐλαχίστης τοῦ ὕδατος βανίδος. Σβέσον τὸν ἥλιον καὶ τὸ πᾶν θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀκίνησιν, ἡ ζωὴ θὰ ἐκλείψῃ, οὐδὲ κόκκος ἄμμου θὰ κινήται ἐπὶ τῆς ὑδρογείου σφαιρας. Ὁ Θεὸς θελήσας νὰ τοποθετήσῃ που τὴν ζωὴν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κρύου τοῦ ἀχάνους διαστήματος, ἔπρεπε νὰ θέσῃ τὰ ὄντα, τὰ ὁποῖα ἐπλασεν ἡ χεὶρ του ἢ παντοδύναμος, εἰς ἕν εἶδος πυριατηρίου, ἔνθα ἡ θερμοκρασία νὰ μὴ υπερβαίῃ τὰ στενὰ ὄρια τὰ συμβιβαστὰ πρὸς τὴν ὑπαρξίν των. Πρὸς τοῦτο φαίνεται ὡς νὰ μὴ εὔρε παρὰ μίαν μόνην λύσιν, τὴν ἐξῆς: νὰ κάμῃ δηλαδὴ, ὥστε μίαν σφαῖρα ψυχρὰ, προστατευομένη ὑπὸ αερώδους μὲν, ἀλλ' ὀλίγον ἀγωγῶ περικαλύμματος—τῆς ἀτμοσφαιρας—νὰ φέρηται ἐν ἰκανῇ ἀποστάσει κύκλῳ μίᾳς παμμεγέθους πηγῆς σταθερᾶς καὶ διαρκούς θερμότητος. Ἡ πηγὴ αὕτη εἶνε ὁ ἥλιος, οὗ ἡ ἀκτινοβολήσις, καθ' ἕκαστον τετραγωνικὸν μέτρον τῆς ἀπεράντου ἐπιφανείας του, ἤθελεν ἐπικρατεῖσι εἰς διαρκῆ διατήρησιν ἀτμομηχανῆς 77,000 ἰσπων δυνάμεως.

Νομίζετε, τώρα, ὅτι ἡ θερμογόνος ἀκτινοβολήσις τῆς σελήνης ἔχει δύναμιν τινα καὶ ἀξίαν ἐν παρεβολῇ πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου; Ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ φυσικοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ παρατηρηθῶσι τοῦ κόσμου τοῦ νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν κατὰδηλον, τόσον εἶνε ἀδύνατος καὶ ἀνεξίτη σχεδὸν λόγου. Ναι μὲν ἡ σελήνη ἐκπέμπει πρὸς ἡμᾶς κατ' ἀντανάκλασιν ὀλίγην θερμότητα, ἀλλ' ἵνα τοῦτο ἀποδειχθῇ ἐχρειάσθη νὰ ἐφευρεθῇ ἡ θερμοηλεκτρικὴ καλούμενη στήλη, μηχανήμα θαυμασίον, τόσον δξύροπον, ὥστε ἴσα ἴσα μαρτυ-

ρεί τοῦτο τὴν ἀδυναμίαν τῆς σεληνικῆς θερμότητος, διότι ἡ ἀνθρωπίνη χεὶρ τεθεῖσα πρὸ τῆς περὶ τῆς ὁλόγου στήλης παρὰ γαίης πλειότεραν θερμότητα ἢ ἀπασαί τῆς πανσελήνου αἰ ἀκτίνες συγκεντρῶνται διὰ καυστικῶν κατόπτρου.

Ὅθεν ἡ σελήνη εἶνε ἀνίκανος νὰ προσθέσῃ τι διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς θερμότητος εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἐνέργειαν τῆς θερμότητος τῆς ἡλιακῆς. Εἶνε ὡς νὰ ἤθελε τις νὰ ὑψώσῃ τοῦ ὠκεανοῦ τὴν ἐπιφάνειαν χύνων ἐν τῷ αὐτοῦ σταγόνα ὕδατος.

Δὲν ἀγνοεῖτε τὴν *θερμοδυναμικὴν*, τὴν νέαν ἐκείνην ἐπιστήμην, ἣτις ἐγενήθη συγχρόνως ἐν τῇ κεφαλῇ ἐνὸς Γερμανοῦ ἰατροῦ καὶ ἐνὸς Ἀγγλοῦ μηχανικοῦ. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη δεικνύει ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου τοῦ κόσμου μέχρι τοῦ ἄλλου, ἡ δύναμις ἀκαταπαύτως μεταβάλλεται εἰς θερμότητα καὶ ἡ θερμότης εἰς δύναμιν, τὸ ἰσοδύναμον δηλαδὴ εἰς τὸ ἰσοδύναμον. Τὸ πῶς καὶ τὸ διὰ τί εἶνε ἄγνωστον καὶ ποικίλαι διὰ τοῦτο ἐγένοντο εἰκασίαι, τὸ πρᾶγμα ὅμως εἶνε βεβαιότατον καὶ πασίγνωστον. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη βοηθεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ κατανοήσωμεν ὅτι ἡ ἡλιακὴ θερμότης εἶνε ἐν τῷ ἡμετέρῳ πλανήτῃ πάσης ζωῆς καὶ πάσης κινήσεως ἡ πηγὴ. Τὰ ρεύματα τοῦ ὕδατος, τὰ ὁποῖα θέτουσιν εἰς κίνησιν τὰ ἐργοστάσιά μας, ὀφείλονται εἰς τὴν καθημερινὴν ἡλιακὴν θερμότητα. Αὐτὰ τὰ μεταλλεῖα τῶν ἀνθράκων, ὁποῖον ἐξάγομεν τὸ στοιχεῖον, ὅπερ κινεῖ τὰς παντοειδῆς ἀτμομηχανὰς μας, εἶνε ἀπλατῆ ἀποθήκη παλαιᾶς ἡλιακῆς θερμότητος, ἢ ἰσχυρὰ βλάστησις ἔχει μεταμορφώσῃ καὶ ἢν ἐνέκρυψαν ἐν τῇ γῆ πανάρχαιαι γεωλογικαὶ ἀνατροπαί. Οὐδὲ σπινθηρὰ ἐπαισθητῶν σεληνικῆς θερμότητος περιέχουσι.

Ἄλλ' ἀφ' οὗ ἡ σελήνη οὐδὲν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν φαινομένων διὰ τῆς ἐκείνης θερμότητος, θὰ ἐπιδρᾷ βεβαίως διὰ τῆς ἐκτικῆς δυνάμεως, ἣν ἔχει. Τῷ ὄντι, ἡ σελήνη θέτει εἰς κίνησιν τὰ ὕδατα τοῦ ὠκεανοῦ, τοῦτο εἶνε βεβαιότατον· ἐπιδρᾷ βεβαίως ἐπὶ τῶν παλιρροϊῶν. Αἱ παλιρροὶαι ἐλαττοῦνται καθ' ὕψος, ὅταν ἀπομακρύνηται ἀφ' ἡμῶν ἡ σελήνη· αὐξάνουσι, ὅταν πλησιάζῃ. Καὶ ἐπειδὴ τῆς σελήνης ἡ ἐπενέργεια ἄλλοτε μὲν προστίθεται εἰς τὴν τοῦ ἡλίου, ἄλλοτε δὲ ἀντιμάχεται κατὰ τῆς τοῦ ἡλίου, ἀναλόγως τῆς σχετικῆς θέσεως, εἰς τὴν εὐρίσκονται τὰ δύο ἄστρα, αἱ παλιρροὶαι ποικίλλουσι καὶ κατὰ τὰς φάσεις τῆς σελήνης καὶ εἶνε πῶς μερίζοντες κατὰ τὴν πανσέληνον ἢ κατὰ τὴν νέαν σελήνην παρὰ κατὰ τὸ πρῶτον ἢ κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον. Λέγουσι λοιπὸν οἱ ναυτικοί: Ἄφ' οὗ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ ὠκεανοῦ ἡ σελήνη, διὰ τί νὰ μὴ ἐπιδρᾷ καὶ ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιράς;

Ὁ συλλογισμὸς οὗτος μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ νὰ εὔρω τι, ὅπερ ἀπὸ πολλοῦ ἐζήτουν. Πῶς συνέβη, ὥστε οἱ ἄρχαιοι νὰ μὴ ἀποδίδωσιν εἰς τὴν σελήνην τὴν ιδιότητά τοῦ νὰ μεταβάλλῃ τὸν και-

ρὸν; Ἀκριβῶς διότι ἡ νῦν κρατοῦσα πρόληψις, ὅπως νῦν οὔσα καὶ πάντῃ ἄγνωστος εἰς τοὺς παλαιούς, προήλθεν ἐκ τῆς ψευδοῦς ταύτης ἀναλογίας μεταξὺ ἀτμοσφαιράς καὶ ὠκεανοῦ, οὗ τινος οἱ παλαιοὶ, περιορισμένοι ὄντες ἐν τῇ στενῇ λακάνῃ τῆς Μεσογείου, δὲν ἐγνώριζον εἰμὴ ἀμυδρῶς τὰς παλιρροίας. Οἱ νεώτεροι θαλασσοπόροι ἀνεγνώρισαν περὶ τὸν Ἰε' αἰῶνα τὴν καθολικότητα τοῦ φαινομένου τούτου· ὅθεν ἔκτοτε χρονολογεῖται καὶ ἡ πρόληψις, ἣς ἀνέλαβον τὴν καταπολέμησιν. Καὶ ὅμως οἱ ἄνδρες οὗτοι κατέστησαν εἰς ἡμᾶς γνωστὰ ἅπαντα τῆς ὑδρογείου σφαιράς τὰ θαυμασία, ὧν καὶ ἡ μνεῖα μόνη μάχεται ὑπὲρ τοῦ θέματός μου. Π. χ. εἰς τὴν Λίμαν τῆς Περουῆς οὐδέποτε ἐγείρονται τρικυμῖαι, οὐδέποτε εἰς τὴν Ἀγ. Ἑλένην, εἰς τὸ ἀντίπεραν τῆς Ἀμερικανικῆς ἡπείρου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἠκούσθη βροντὴ κεραυνοῦ, ἐν ᾧ καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἡμέραν βροντῆ εἰς τὰς Μολούκας νήσους καὶ εἰς τὰς τῆς Σόνδης. Καὶ ὅμως ἡ αὐτὴ σελήνη φωτίζει νῆν νύκτα πάντα τῆς γῆς τὰ μέρη. Οὐδέποτε βρέχει εἰς τὴν Ἄνω Αἴγυπτον καὶ ὅμως ἔχει καὶ ἐκεῖ ὡς καὶ παρ' ἡμῶν ὄλας τῆς τῆς φάσεις ἡ σελήνη. Ἄλλ' ὁ ὠκεανὸς ὅμως παντοῦ ὑψοῦται καὶ καταβῆναι. Ἄρα δύο διαφορετικὰ φαινόμενα εἶνε ταῦτα· τὸ τῆς παλιρροίας καὶ τὸ τῆς μεταβολῆς τοῦ καιροῦ, οὐδεμία δὲ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν σχέσις.

Ἄλλ' ἀφ' οὗ τέλος πάντων παρεισάγουσι τινες τὴν ἔλξιν εἰς τὸ ζήτημα, καθίσταται πλέον τοῦτο πρόβλημα ἐκ τῶν διὰ τῆς μηχανῆς καὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ λυομένων. Ὁ μέγας ἐπιστήμων Λαπλάσιος, ὁ πρῶτος, ὅστις καθ' ὄλοκληρίαν ὑπέταξεν εἰς τὴν ἀνάλησιν τὸ φαινόμενον τῆς παλιρροίας, ὑπολόγισας τὴν ἐκτικὴν ἐπίδρασιν τῆς σελήνης ὅχι ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἀερίου ὠκεανοῦ, ἐβρασε εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ὕψος τοῦ βαρομέτρου θὰ ποικίλλῃ περιοδικῶς κατὰ τὴν καὶ ἡμῶν ἑκατοστὴν ὑποχιλιομέτρου ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς παλιρροίας. Σήμερον, ὅτε ἀκριβέστερον γινώσκονται τὰ κατὰ τὰς τρικυμῖαι, ἐρωτῶ ἂν ἦνε δυνατόν ν' ἀποδώσῃ τις εἰς τὴν μηδαμινὴν ταύτην ἐπενέργειαν τὰς θλίψεις πολλῶν ὑφεικατομέτρων ὑδραργύρου, ἃς ἀποτόμως συνεπιφέρουσιν αἱ τοῦ καιροῦ μεταβολαί. Μὴ ἀκούμενος εἰς τὸ ἀνωτέρω ἀποτέλεσμα, ὁ Ἀπλάσιος παρεκάλεσε τὸν φίλον καὶ συνεργάτην αὐτοῦ Bouvard, τὸν προκάτοχον τοῦ Ἀρχαῶ διευθυντῆν τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου τῶν Παρισίων, νὰ ἴδῃ ἂν εἰς τὰς τότε ὑπαρχούσας μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις ἦτο δυνατόν ν' ἀνεύρη τις ἔχνη τῶν ἀνεπαισθητῶν τούτων μεταβολῶν. Ὁ Bouvard ἔκαμε τὰς δεούσας ἐρεῖνας, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡθέλησε τοῦλάχιστον νὰ παρατηρήσῃ ἂν, ὡς λέγουσιν, ἐπιδρᾷ ἡ σελήνη ἐπὶ τῆς βροχῆς. Ἐπὶ ἐνὸς ὅλου αἰῶνος μετεωρολογικῶν πα-

ρατηρήσεων ὑπελόγησεν ἕσον ἀριθμὸν βροχῶν δι' ἑκάστην τῶν τεσσάρων τῆς σελήνης φάσεων. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐρευνῶν ὑπῆρξεν ἀπλούστατον ὅσον καὶ ἀποφασιστικόν. Ὁ ἐτύγχανε δὲ τις τοῦ αὐτοῦ ἀποτελέσματος διὰ τοῦ λεγομένου νόμου τῶν μεγάλων ἀριθμῶν ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τῶν πιθανοτήτων, ἂν τῷ ἐπῆρξεν ἡ ἰδέα ν' ἀνεύρη πόσοι βόες σφάζονται καὶ πόσοι ἄνθρωποι διέρχονται διὰ τῆς δεῖνα γεφύρας καθ' ἑκάστην τῆς σελήνης φάσιν.

Ἡμφισθητήθησαν, δὲν τὸ κρύπτομεν, οἱ συλλογισμοὶ καὶ τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα. Δὲν πρόκειται, λέγουσιν οἱ ἀντιφρονούντες, περὶ τοῦ ποσοῦ τῶν βροχερῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ καιροῦ. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐπενεργείας οὐδὲν τολμῶσι ν' ἀκριβώσωσι, παρατηροῦσι μόνον ὅτι ἂν ἡ θερμότης τῆς σελήνης δὲν φθάνει μέχρις ἡμῶν, τοῦτο δυνατόν εἶνε νὰ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ θερμότης τῆς σελήνης πιθανόν εἶνε ἐκ φύσεως τοιαύτη, ὥστε ν' ἀπορροφᾶται ὑπὸ τῶν ὑψηλοτέρων ἀτμοσφαιρικῶν στρωμάτων, ἔνθα αὕτη ἀναμφιβόλως καταναλίσκεται εἰς τὸ νὰ διαλύῃ τὰ νέφη.

Διὰ τοῦτο καὶ λέγεται κοινῶς ὅτι ἡ σελήνη τρώγει τὰ νέφη.

Εὐτυχῶς, ἡ ἀνακάλυψις τῶν φυσικῶν νόμων, οἵτινες διέπουν τὰ κατὰ τὰς τρικυμῖαι, μᾶς παρέχει ἐπιχειρήματα δριστικῶν, ὅπερ καὶ διεφύλαξα ἵνα τελευταῖον τὸ ἀντιτάξω κατὰ τῶν ἐναντιὰ πρὸς ἐμὲ φρονούντων. Τὸ ἐπιχειρήμα τοῦτο ὀφείλεται εἰς ἰκανότατον ναυτικόν, εἶνε δὲ ἀκαταμάχητον.

«Γνωστὸν εἶνε, λέγει ὁ πλοίαρχος Bidet, ὅτι ὁ τυφὼν (cyclone) περιουδεύει ἐπὶ δέκα, δεκαπέντε ἢ καὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἵνα ἀποτελέσῃ τὸν ὅλον δρόμον του καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς τυφὼν κατ' ἀκολουθίαν δύναται νὰ προσβάλλῃ ἐν πλοῖον κατὰ τὴν νέαν σελήνην, ἐν ἄλλο ὅτε ἡ σελήνη εὐρίσκειται εἰς τὸ πρῶτόν τῆς τέταρτον καὶ ἐν τρίτον, ὅτε ἡ σελήνη κατὰ τὴν πανσέληνον. Ἐκαστος ἐκ τῶν τριῶν πλοίαρχων θὰ εἶχε λοιπὸν δικαίον ἀποδίδων τὸ ἐνακῆψαν εἰς τὸ πλοῖόν του δυστύχημα εἰς ἑκάστην τῶν ῥηθειῶν τριῶν φάσεων τῆς σελήνης, καὶ ὅμως ἐν καὶ τὸ αὐτὸ φαινόμενον ἐν τῇ κανονικῇ του πορείᾳ προσέβαλε τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ τρία ταῦτα πλοῖα.»

Εἶνε δὲ βέβαιον τὰ νῦν ὅτι πᾶσαι αἱ ἀνεμοζαλαί, πᾶσαι αἱ τρικυμῖαι, εἰς οἷονδήποτε μέρος τῆς γῆς καὶ ἂν συμβαίνουσι, προέρχονται ἐκ τῶν κυκλικῶν τούτων κινήσεων, αἵτινες ἀδικόπως περιοδεύουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐπιφέρουσι τῆδε κάκεισε καιρικὰς μεταβολὰς, ἀτόπως ἀποδιδόμενας εἰς τοῦ ἡμετέρου πλανήτου τὸν δορυφόρον. Εἶνε λοιπὸν πλήρης ἡ ἀπόδειξις, διότι εἰς κἀνένα δὲν ἤθελεν ἐπέλθει ἡ ἰδέα ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν σελήνην τοὺς τυφῶνας. Τὰ φοβερὰ ταῦτα φαινόμενα ἔχουσιν ἄλλην ἀρχήν·

παρὰ σκευάζονται ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς θερμότητος εἰς τὰ ὑψηλότερα τῆς ἀτμοσφαιράς στρώματα. Αὕτη, ἀνυψουμένη περιοδικῶς ὑπὸ τῆς θερμότητος ταύτης ὑπεράνω τῆς φυσικῆς αὐτῆς ἐπιφανείας, διακύνεται καὶ διευθύνεται πρὸς τοὺς πόλους, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ ἰσημερινοῦ, εἰς ρεύματα ὑπερμεγέθη ὑπεράνω ἡμῶν. Ἄν καὶ ταῦτα εἶνε ἀόρατα, τὰ παρακολουθοῦμεν οὐδὲν ἥττον διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν ἰδιαιτέρων ἐκείνων νεφῶν, ἅτινα τὰ ρεύματα ταῦτα συμπαρασύρουσι. Τὰ νέφη δὲ ταῦτα εἶνε τὰ ὑψηλότερα, ἀποτελούμενα ὅχι ὑπὸ βανίδων βευστοῦ ὕδατος, ἀλλ' ὑπὸ λεπτῶν βελονῶν πάγου, αἵτινες πολὺ συχνὰ δίδουσι γραφικωτάτην ὄψιν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ παράγουσι περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τόσον περιεργὰ φωτεινὰ φαινόμενα. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐναερίων τούτων ποταμῶν σχηματίζονται συχνάκις μεγάλα κυκλικὰ κινήσεις παρεμπερεῖς πρὸς τὰς δίνιας τοῦ βέοντος ὕδατος. Αἱ σπείραι τῶν ἐναερίων τούτων τυφῶνων καταβῆναι ἀπαύτως ἕως οὐ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὰς ἀπὸ τῆς περαιτέρω προόδου ἢ ἐπιφάνειας τῆς γῆς, συμπαρασύρουσαι ἐν ἑαυταῖς τὸν ἠλεκτρισμὸν τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων, ἀναμιγνύουσαι τὰ παγερὰ νέφη ἐν ὑπὲρ τὴν ἀτμοσφαιρῶν πρὸς τὰ νέφη τῆς ἀτμοσφαιράς τὰ ὑδάτινα καὶ παράγουσαι πανταχοῦ ἐν τῇ καὶ τοῦ σιδηροδρόμου ταχύτερα πορεῖα τῶν ὑστῶν, ἀνέμους καὶ κεραυνούς, παρέχουσαι δ' ἐνίοτε καὶ τὸ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀνεξήγητον θέγμα τῆς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀστραπῶν αἰφνιδίως συμπήξεως μεγάλων ὕδατος ὄγκων καὶ τῆς ἐν σχήματι χαλάζης καταπτώσεως αὐτῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

Πολλὴν θὰ περιποιήσῃ τιμὴν εἰς τὸν ἡμέτερον αἰῶνα ἡ ἀνακάλυψις τῶν φυσικῶν νόμων, οἵτινες διέπουν τὰς τρικυμῖαι, διότι ἔχουσι καὶ αὐταὶ ὅπως πάντα τὰ φυσικὰ φαινόμενα, νόμους ἀπαράβατους. Αἱ τρικυμῖαι δὲν εἶνε τινες νόσοι τῆς ἀτμοσφαιράς, ἀλλ' ἀπεναντίας φαινόμενα τόσον σχεδὸν κανονικὰ ὅσον καὶ τὰ οὐράνια. Ἡ ἐπιστήμη ἀποδεικνύει ὅτι ὁ αὐτὸς περίπου νόμος ὁ κανονίζων τῶν ἄστρον τὰς κινήσεις, διέπει καὶ τὰς λαίλαπας καὶ τοὺς τυφῶνας, ὡς καὶ τὸ ἔσχατον βυάκιον. Τοὺς φοβεροὺς τυφῶνας (cyclones), ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, τοὺς ἀνευρίσκει ἡ ἐπιστήμη μὲ τοὺς αὐτοὺς μηχανικοὺς χαρακτηρισμοὺς καὶ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῇ τοῦ ἡλίου. Καὶ εἶνε πλέον ἀνάγκη, μετὰ τὴν τοιαύτην ἐκθεσὶν τῶν ὅσων ἡ νεώτερα μετεωρολογία κατώρθωσε, νὰ προσθεσώμεν ὅτι κατ' οὐδὲν ἐπιδρᾷ ἡ σελήνη ἐπὶ τῶν καιρικῶν μεταβολῶν; Ἄς τὴν ἀφήσωμεν νὰ φέγγῃ καὶ νὰ φωτίζῃ τὴν γῆν τόσον μόνον ἔχει φῶς.

Καὶ δὲν ἠθέλησα μόνον νὰ πολυμῆσῶ μίαν πρόληψιν ἀποδεικνύων διὰ τῆς ἐπιστήμης τὸ ἀνυπόστατον αὐτῆς. Ἡθέλησα κυρίως νὰ προσελκύσω τὴν ἡμετέραν προσοχὴν, προστοιμᾶζων αὐτὴν καὶ ἴσως ἴσως ἐξεγείρων αὐτὴν διὰ τοῦ μι-

κρού τούτου κατά γελοίας προλήψεως αγώνος, επί των μνημονευθέντων φυσικών νόμων, οὗς ἀνεκάλυψεν ἡ μετεωρολογία καὶ οὗς ἀμυδρῶς μόνον ὑπέδειξα ἐνταῦθα. Οἱ νόμοι οὗτοι ἀποτελοῦσι μίαν τῶν γενναιοτάτων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀνακαλύψεων. Ἡ ἀρίστη ἐπιστημονικὴ προπαγάνδα δὲν συνίσταται πάντοτε εἰς τὸ γράφειν βιβλίαι μικρὰ ἢ μεγάλα, ἀλλὰ μάλλον εἰς τὸ διὰ τοῦ λόγου ἀποτείνεισθαι πρὸς ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον, οἷον εἶνε τὸ παρὸν καὶ εἰς τὸ ἀνακοινοῦν αὐτῷ τὴν ἀληθῆς εὐγενῆ συγκίνησιν, ἣν ἡ γνῶσις τῶν μεγάλων φυσικῶν νόμων ἐμπνέει τῷ ἐπιστήμονι. Ὁ Πλίνιος εἶπεν· «Ἄν τις ἠδύνατο νὰ ὑψώσῃ ἐκυτὸν ὑπεράνω τῆς γῆνης σφαίρας καὶ ἐπὶ μίαν στιγμὴν νὰ θαυμάσῃ τὸ ὑπέρτατον κάλλος καὶ τὴν θείαν τοῦ κόσμου σύνταξιν, βεβαίως θὰ ἐξίστατο· ἀλλὰ τότε μόνον ἡ εὐδαιμονία του θὰ ἦτο πλήρης, ἂν, ἐπανερχόμενος ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης, ἤθελε δυνήθῃ νὰ ἐξαγγείλῃ εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὰ θαυμάσια, ἃ εἶδεν.» Σ^{1*}

¹Ἡ ἐπομένη ἐπιστολὴ ἀπεστάλη ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ν. Π., πρὸς ὃν ἐκφράζομεν δημοσίᾳ τὰς εὐχαριστίας μας. Σ. τ. Δ.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΟΧΡΑΝ

Πρὸς τοὺς Πληρεξουσίου τῆς Ἑλλάδος
τοὺς ἐν Ἐρμιόνη συνηγμένους.

Ἐλαβον τὴν τιμὴν καὶ ἐδεξάμην διὰ τῆς Σ. ἐπιτροπῆς σας τὴν ὁποίαν μ' ἐστάειλατε γραφῆν. Ἐλαβον δὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν διὰ τὰ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονήματά σας. Ἡ εὐχαρίστησίς μου εἶναι τόσον πλειοτέρα, ὅσον ἐγνώρισα ἐκ τούτου αὐτοπροσώπως τὸν ἐξ. Κολοκοτρώνην, τὸν Κ. Κανάρην, τὸν Μπότσαρη, τὸν Βούλγαρη, τὸν Τζαβέλαν καὶ τὸν Κ. Μεταξῆν, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀξιωματικούς, οἱ ὅποιοι τοὺς σὺνῶδου.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσω παρρησίᾳ ὅτι καὶ ἐλυπήθην ἐνταῦθα, ἀφοῦ ἐγνώρισα ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς Ἑλλάδος, οἱ πλέον ἀνδρείοι, καὶ οἱ πλέον περιβόητοι, καταγίνονται εἰς πολιτικὰς συνελεύσεις, καὶ χάνουν τὸν καιρὸν τους, φιλονεικοῦντες περὶ τοῦ τόπου, τὸν ὅποιον πρέπει νὰ ἐκλέξουν διὰ νὰ συνέλθουν, ὅτε ὁ ἐχθρὸς διατρέχει χωρὶς ἀντίστασιν ὅλην τὴν πατρίδα των, ὅτε κατεξουσιάζει τὰ τρία τέταρτα τῶν Ἑλληνικῶν φρουρίων, καὶ ὅτε πολιορκεῖ τὴν μητρόπολιν τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας.

Αἱ Ἀθηναὶ κινδυνεύουν νὰ πέσουν ἡμέραν παρ' ἡμέραν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐχθρῶν· ὁ ἀνδρῆος Φαβιέρος μὲ μίαν φούκταν ἠρώων, ἐνθουσιασμένων εἰς ἄκρον, διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν, ἐπέτασαν εἰς βοήθειαν τῶν γενναίων ὑπερασπιστῶν τῆς πόλεως ταύτης· ἐνῶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκαταγίνοντο καὶ καταγίνονται ἀκόμη εἰς ματαίαις φιλονεικίαις καὶ εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις.

Ἐάν ἡ σκιά τοῦ Δημοσθένους ἐνεψύχωνε πάλιν τὰ κόκκαλα τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός, τὰ ὅποια εἶναι ἀποθεμένα ἐδῶ, καὶ, ἀλλάσσουσα τὸ ὄνομα τῶν ὑποκειμένων καὶ τῶν τόπων, ἐξεργάνει τὸν Ἀ' κατὰ Φιλίππου λόγον, ἤθελατε μάθει ἀπὸ τὸ στόμα ἐνὸς πατριώτου, γνωρίζοντος καλῶς τὴν θεωρίαν καὶ τὸν ἀνθρώπον, τί πρέπει νὰ κάμητε.

Σὰς παρακαλῶ ν' ἀναγνώσητε τὸν λόγον τοῦτον ἐντὸς πλήρους συνελεύσεως, καὶ μερικώτερον εἰς ἐπήκουον τῶν πολιτῶν, ὅσοι εἰσὶν ἐπιφορισμένοι νὰ διιθύνουν τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ ἀκολουθήσητε τὰς συμβουλὰς του καθ' ὕλα· διότι, ὅταν τὰ λεγόμενα τοῦ Δημοσθένους προσαρμόζονται ἄριστα εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, ἤθελεν εἶναι ἀσυγχώρητον εἰς ἐμὲ τὸ νὰ σας εἶπω ἄλλο τι παρὰ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ λόγους.

«Ἄν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐθελήσητε γενέσθαι γνώμης ἄντων, ἐπειδὴ περ οὐ πρότερον, καὶ ἕκαστος ὑμῶν, οὐ δεῖ καὶ δύναιτ' ἂν παρασχεῖν αὐτὸν ὑχρήσιμον τῇ πόλει, πᾶσαν ἀφείδω τὴν εἰρωνεῖαν ἔτοιμος πράττειν ὑπάρξῃ, ὁ μὲν χρήματ' ἔχων εἰσφέρειν, ὁ δ' ἐν ἡλικίᾳ στρατεύεσθαι, — «συνελόντι δ' ἁπλῶς ἢν ὑμῶν αὐτῶν ἐθελήσητε γενέσθαι καὶ παύσησθε αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἕκαστος ποιήσειν ἐλπίζων, τὸν δὲ πλησίον πάνθ' ὑπὲρ αὐτοῦ πράξειν, καὶ τὰ ὑμέτερον αὐτῶν κομίσῃσθε, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, καὶ τὰ κατεπραθυμῆμένα πάλιν ἀναλήψῃσθε, κἀκείνον τιμωρήσησθε.»¹

Κύριοι, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι βαθυσεβᾶστος
Πιστὸς δοῦλός σας
ΚΟΧΡΑΝ.

Ο Κ^{ος} ΑΡΓΥΡΟΣ ΚΑΙ Η Κ^η ΤΥΧΗ

¹Ἰσπανικὸν διήγημα.

Μάθε λοιπὸν, φίλιτάτ' μου ἀναγνώστα, ὅτι ὁ κύριος Ἀργυρός καὶ ἡ κυρία Τύχη τόσον ἡγαπῶντο, ὥστε ἦτο ἀδύνατον ν' ἀποχωρισθῶσι· ποτὲ δὲν ἐβλεπε τὸν ἕνα χωρὶς τῆς ἰδῆς καὶ τὸν ἄλλον· διὸ ἀπεράσισαν νὰ ὑπανδρευθῶσιν. Ὁ κύριος Ἀργυρός ἦτο κοντὸς καὶ χονδρός. Εἶχε κεφαλὴν ἀπὸ χρυσῶν τῆς Περουβίας, κοιλίαν ἀπὸ ἄργυρον τῆς Μεξικῆς καὶ παχείας κνήμας ἀπὸ χαλκῶν τῆς Σεγοβίας· ἐφόρει δὲ καὶ ὑποδήματα ἀπὸ γραμμᾶτια τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Ἡ δὲ κυρία Τύχη ἦτο γυνὴ ἰδιοτρόπος, αὐθάδης καὶ ἀμύελος, ἦτο δὲ καὶ τυφλὴ ὡς τυφλοπόντικον. Μόλις ἐπέρρασαν αἱ δύο πρῶται ἐδομάδες τοῦ γάμου, καὶ ἤρχισαν οἱ νεόνυμφοι νὰ μὴν ἦνε σύμφωνοι. Ἡ μὲν γυνὴ ἤθελε νὰ προστάξῃ, ὁ δὲ σύζυγος, ὑπερήφανος καὶ ἀλαζῶν, ἤρνετο νὰ ὑπακούῃ. Ὁ μακαρίτης πατήρ μου (θεὸς ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν του) συνείλιξε νὰ

1. Δημ. κατὰ Φιλίππου, Α, 5-7.

λέγῃ, ὅτι καὶ ὁ Ὀκεανὸς ἂν ὑπανδρευέτο θὰ εὐρίσκει τὸν αὐθέντην του· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὁ κ. Ἀργυρός ἦτο καὶ τοῦ Ὀκεανοῦ πλέον ἀδάμαστος, διότι δὲν ἐνέδιδεν εἰς τὸ παραμικρόν.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ δύο σύζυγοι ἤθελον νὰ ἄρχωσι, καὶ κανεὶς αὐτῶν δὲν ἤθελε νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸν ζυγόν, ἀπεράσισαν μίαν ἡμέραν νὰ δοκιμάσωσι τὰς δυνάμεις των.

— Ἰδὲ, εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα, ἰδὲ ἐκείνον τὸν ταλαίπωρον ὅστις κάθηται εἰς τὴν βίξαν τῆς ἐλαίας, πόσον δυστυχῆς φαίνεται· ἄς δοκιμάσωμεν ποῖος τῶν δύο μας θὰ τὸν κάμη εὐτυχῆ.

Ὁ κύριος Ἀργυρός ἐδέχθη τὴν πρότασιν τῆς γυναικὸς του, καὶ εὐθὺς ἐκινήθησαν, αὐτὸς μὲν κυλιόμενος, ἐκείνη δὲ πηδῶσα.

Ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος ὅστις ποτὲ του δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχῆς, καὶ ποτὲ δὲν εἶχε γνωρίσει οὔτε τὸν Ἀργυρὸν οὔτε τὴν Τύχην, ἤνοιξε καλὰ τοὺς ὀφθαλμούς· ὅτε εἶδεν ἐμπροσθέν του τόσον ἐπίσημα πρόσωπα.

— Καλ' ἡμέρα σου! εἶπεν ὁ κύριος Ἀργυρός.

— Εἶμαι δοῦλός σας, ἀπεκρίθη ὁ πτωχός.

— Δὲν μὲ γνωρίζεις;

— Ὅχι, Ἐκλαμπρότατε, ἀλλ' εἶμαι πρόθυμος εἰς τὰς διαταγὰς σας.

— Δὲν εἶδες ποτὲ σου τὸ πρόσωπόν μου;

— Ποτὲ μου!

— Πῶς γίνεται; Δὲν ἔχεις τίποτε;

— Καλέ μου κύριε, ἔχω ἐξ παιδιὰ θεόγυμνα, μὲ πολὺ καλὰ στομάχι· ἐγὼ δὲ δὲν ἔχω εἰμὴ τὸ ψωμί τὸ ὅποιον κερδίζω ὅταν ἐργάζωμαι.

— Καὶ διατί δὲν ἐργάζεσαι πάντοτε;

— Διότι δὲν εὐρίσκω ἐργασίαν· ἡ Τύχη ποτὲ δὲν μὲ καλοβλέπει· ὅλα συμμαχοῦν ἐναντίον μου· ἀπὸ τοῦ ὑπανδρευθῆν δὲν ἐγνώρισα παρὰ τὴν πτωχείαν.

— Λοιπὸν θὰ σὲ βοηθήσω, εἶπεν ὁ κύριος Ἀργυρός· καὶ λαβὼν τάληρον, τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν πτωχόν, ὅστις ἐνόμισεν ὅτι ὄνειρεύεται. Ἐτρέξεν ἀμέσως εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ ν' ἀγοράσῃ ψωμίον· ἀλλ' ὅτε ἔχωσε τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιόν του διὰ νὰ λάβῃ τὸ τάληρον, ἤρρε τρύπαν διὰ τῆς ὁποίας εἶχε πέσει τὸ νόμισμα. Ὁ δυστυχῆς ἐγένετο ἐκτὸς ἐαυτοῦ· ἐσάκλινεν εἰς τὸν δρόμον, ἀλλὰ δὲν ἤρρε τίποτε. Ὁ ποιμὴν δὲν δύναται νὰ προφυλάξῃ τὸ ἀρνίον τὸ ὅποιον εἶνε προσωρισμένον νὰ πέσῃ εἰς τοὺς δρόντας τοῦ λύκου.

Καὶ δὲν φθάνει ὅτι ἔχασε τὸ τάληρον, ἀλλ' ἔχασε καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὑπομονὴν του, καὶ ἤρχισε νὰ καταρᾶται τὴν κακὴν του τύχην.

Ἐν τούτῳ ἡ Τύχη ἐξεκαρδίετο γελῶσα· ὁ δὲ κύριος Ἀργυρός, τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπον ἐγένετο ἔτι ὠχρότερον, ἐβύθισε καὶ πάλιν τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιόν καὶ λαβὼν ἔδωκεν εἰς τὸν πτωχόν μίαν λίραν· οὗτος δὲ ὑπερεχάρη καὶ εἰς-

ἤλθεν εἰς κατάστημά τι ν' ἀγοράσῃ φορέματα διὰ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του· ἀλλ' ὅτε ἔδωκε τὴν λίραν, ὁ ἔμπορος ἀνέκραξεν ὅτι ἦτο κιβδηλός, κατηγόρησε τὸν πτωχόν ὡς κιβδηλοποιὸν καὶ τὸν ἠπέλιθον ὅτι θὰ τὸν καταγγείλῃ· ὁ δυστυχῆς ἐκοκκίνησεν ἀπὸ τὴν ἐντροπὴν του, καὶ τρέξας διηγήθη εἰς τὸν κύριον Ἀργυρὸν τὸ συμβεβηκός. Ἡ δὲ Τύχη ἐξεκαρδίετο γελῶσα ἀδιακόπως, ἐνῶ ὁ Ἀργυρός ὠργίσθη περισσότερον.

— Εἶσαι τῷ ὄντι δυστυχῆς, εἶπεν εἰς τὸν πτωχόν δώσας εἰς αὐτὸν δύο χιλιάδας φράγκων· ἀλλὰ ἡ θὰ σὲ κάμω πλούσιον ἢ θὰ χάσω τὴν ἡσυχίαν μου.

Τὸν εὐτυχῆ πτωχόν παρεκολούθησαν λησταί, οἵτινες τῷ ἐκλεψαν ὅ,τι καὶ ἂν εἶχεν, ἐκ νέου δὲ εὗρεθη δυστυχῆς. Τότε ἡ κυρία Τύχη ἐπεριέλασε πολὺ τὸν σύζυγόν της, ὁ ὅποιος παρ' ὀλίγον νὰ σκάσῃ ἀπὸ τὸν θυμὸν του.

— Θὰ ἴδῃς, τῷ εἶπεν ἡ Τύχη, ὅτι ἐγὼ θὰ νικήσω.

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐπλησίασεν εἰς τὸν πτωχόν, ὅστις ἔκειτο κατὰ γῆς ὀδυρόμενος.

Μόλις δὲ τὸν ἤγγισε καὶ ἤρρε τὸ τάληρον πλησίον του.

— Καλὸν κι' αὐτὸ, εἶπεν ὁ ταλαίπωρος· θ' ἀγοράσω τοῦλάχιστον ψωμί διὰ τὰ παιδιὰ μου.

Ὅτε δὲ διέβη ἐμπροσθεν τοῦ ἐμπόρου, ὅστις τὸν εἶχε κατηγόρησε ὡς κιβδηλοποιὸν, τὸν ἔκραξεν αὐτὸς καὶ τῷ ἐζήτησε συγγνώμην, εἰπὼν ὅτι τὸ νόμισμα, ἐξετασθὲν καλῶς, εὗρεθη γνήσιον· ὅθεν ἀπέδωκε τὴν λίραν χάριτας πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ ἐνδύματα τὰ ἅποια ἐπρόκειτο ν' ἀγοράσῃ. Μετὰ ταῦτα διαβαίνων διὰ τῆς ἀγορᾶς ἀπῆντησε τοὺς ληστὰς, οἵτινες εἶχον κλέψει τὰ χρήματά του, καὶ τοὺς ὁποίους εἶχον συλλάβει οἱ χωροφύλακες· Ὁ δικαστὴς ἀπέδωκεν εἰς τὸν πτωχόν τὰς δύο χιλιάδας φράγκα, χωρὶς νὰ κρατήσῃ οὔτε τὰ δικαστικὰ ἐξόδα. Μετὰ τινὰ καιρὸν ὁ πτωχός μας, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς Τύχης, ἐπεδόθη εἰς ἐπικερδεστάτας ἐπιχειρήσεις μεταλλείων. Ὅθεν ἔγεινεν ἐντὸς ὀλίγου τοσοῦτον πλούσιος, ὥστε κατὰ πρῶτον μὲν ἀπεκάλου ἀὐτὸν Κύριον, ἔπειτα Ἐυγενέστατον καὶ ἐπὶ τέλους Φιλογενέστατον.

Ἐκτοτε ἡ Τύχη ἄγει καὶ φέρει τὸν σύζυγόν της κατὰ τὴν ἐρεξίν της, γενομένη πλέον ἰδιότροπος καὶ πλέον πείσμων εἴπερ ποτὲ, καὶ μοιράζουσα ὡς τυφλὴ τὰς χάριτάς της ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ χωρὶς σκοπὸν καὶ χωρὶς διάκρισιν· διὸ καὶ ἔκτοτε εἶπέ τις σοφώτατα· «Θέλω Τύχης σταλαγμὸν καὶ οὐ φρενῶν πίσθον.»

Ἄν καὶ ἡ Ἑλλὰς κατατάσσεται μεταξὺ τῶν κρατῶν τῶν ἐχόντων τὸν γεωργικώτερον πληθυσμὸν, ἔχει ἀπ' ἐτέρου καὶ σχετικῶς μεγαλήτερον ἀριθμὸν μὴ κλλισεργουμένων ἐκτάσεων·

καθόσον, κατὰ τοὺς γενομένους ὑπολογισμοὺς, ἡ μόνον γεωργικὰ οἰκογενεῖαι ἀναλογουσιν ἐφ' ἐκάστου τετραγωνικοῦ χιλιομέτρου ἂν δὲ τὴν ἀναλογίαν ταύτην περιορίσωμεν εἰς τὰς καθαρῶς γεωργικὰς οἰκογενεῖας, ἀφαιροῦντες τὰς ποιμενικὰς, ἡ σχέσις περιορίζεται εἰς 3 περίπου οἰκογενεῖας ἐφ' ἐκάστου τετραγωνικοῦ χιλιομέτρου.

ΑΞΙΟΜΝΗΜΟΝΕΥΤΟΣ ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΑΦΟΣΙΩΣΙΣ

Ὁ ἐξ Ὀλλανδίας σοφὸς Γρότιος, ὁ δημιουργὸς τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου, καταδικασθεὶς τὴν 17' ἑκατονταετηρίδα, ἕνεκα πολιτικῶν ἐρίδων, ὑπὸ τοῦ ὑπερισχύσαντος κόμματος εἰς αἰωνίαν εἰρηκτὴν, ἐφυλακίσθη εἰς τὸ φρούριον Λουβεστέιν' ἡ ἀφοσίωσις ὅμως καὶ ἡ ἐπιτηδειότης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἔσωσαν αὐτὴν μετὰ δύο ἔτη κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Κατοικήσασα εἰς πόλιν παρακειμένην εἰς τὸ φρούριον, τὴν καλουμένην Γόρκουμ, ἐπεσκέπτετο τὸν ἄνδρα αὐτῆς ὁσάκις ἐπετρέπετο, ἐπετρέπετο δὲ σπανίως, καὶ συνεδέθη διὰ στενωπάτης φιλίας μετὰ τῆς γυναικὸς τοῦ φρουράρχου. Ἐνίοτε ἔστειλλεν εἰς τὸν σύζυγον αὐτῆς μέγα κιβώτιον πλήρες λευκῶν ἱματίων, τὸ ὅποιον ἀντεπεστέλλετο μετὰ τῶν βυπαρῶν. Οἱ δὲ φύλακες ἐπεσκέπτοντο πάντοτε ἐπιμελῶς αὐτὸ καὶ φερόμενον καὶ ἀποπεμπόμενον.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου ἔτους παρατηρήσασα ὅτι οἱ φύλακες βραρυθέντες νὰ ἐξετάζωσι τὸ κιβώτιον, ἐπέτρεπον τὴν διάβασιν αὐτοῦ, ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ εὐκολύνῃ τὴν δραπέτευσιν τοῦ συζύγου τῆς θέτουσα αὐτὸν ἐντὸς τοῦ κιβωτίου. Ἐνεκα τούτου ἐδοκίμασεν ἂν τὸ πρᾶγμα ἦτο κατορθωτόν' ἤνοιξεν ὁπᾶς τινὰς εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔμελλε νὰ τεθῆ ἡ κεφαλή, καὶ ἐξαπλωθεῖσα ἐντὸς τοῦ κιβωτίου, ἔμεινεν ἐντὸς αὐτοῦ δύο περίπου ὥρας, τόσον καιρὸν δηλαδὴ ὅσος ἔμελλε νὰ δαπανηθῆ εἰς μετακλίσειν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ φρουρίου εἰς Γόρκουμ. Ἡ δοκιμὴ ἐπέτυχε.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐπισκεφθεῖσα τὴν γυναῖκα τοῦ φρουράρχου εἶπε μεταξὺ ἄλλων

«Ὁ σύζυγός μου ἐργάζεται ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ ἡ ἐργασία καταστρέφει τὴν υγίαν αὐτοῦ· αὐριον μέλλω νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτὸν, καὶ σκοπεύω νὰ λάβω τὰ σπουδαῖα βιβλία, νὰ βάλω αὐτὰ εἰς τὸ κιβώτιον, καὶ νὰ στείλω αὐτῷ αὐτῶν ἄλλα διασκευαστικά.»

«Καλὰ θὰ κάμῃς», ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ τοῦ φρουράρχου.

Ἡ πολυμῆρὰ γυνὴ τοῦ Γροτίου εἶχεν ἐκλεξεί τὴν ἡμέραν ἐκείνην, διότι ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ φρουράρχος θὰ ἦτο ἀπών. Ἐλθοῦσα εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Γροτίου ἐξήπλωσεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν βιβλίων, ἔσυρε τὸ κιβώτιον εἰς τὴν θύραν, ἔκλεισεν αὐτὸ καὶ ἐκάλεσε τοὺς στρατιώτας, οἵτινες

συνεθίζον νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸ μέχρι τῆς ἀμάξης, μενούσης παρὰ τὸν πύργον τοῦ φρουρίου.

«Πόσον εἶνε βαρὺ τὸ σήμερον τὰ βούχα! εἶπέ τις αὐτῶν.»

«Δὲν εἶνε βούχα, ἀπεκρίθη ἐκείνη, ἀλλὰ βιβλία.»

Φαίνεται ὅτι τῶν στρατιωτῶν τις, ἰδὼν τὴν ταραχὴν τῆς γυναικὸς, τὴν ὁποίαν δὲν κατόρθωσε νὰ προσποιηθῆ ὅπως δι' ὅλου, ἐξήτησε τὸ κλειδίον· ἐπειδὴ ὅμως δὲν εὗρέθη, δὲν ἐπέμεινεν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ διαβᾶσα ἡ σύζυγος τοῦ φρουράρχου

«Ἄ! εἶπε πρὸς τὴν τοῦ Γροτίου, πέρανεις τὰ βιβλία τοῦ ἀνδρός σου; ἔχεις δίκαιον.»

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Γρότιος ἔφθασεν εἰς Γόρκουμ υγιῆς· καὶ ἐμβὰς ἀμέσως εἰς ὄχημα, ἦλθεν εἰς Ἀμβέρσην, μακρὰν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἔμεινε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐλευθέρη, διότι παρεπέμφθη εἰς τὸ δικαστήριον ἐπ' ἐγκλήματι. Καὶ τοῦτο μὲν ἠθέλησε νὰ καθείρξῃ αὐτὴν ἀντὶ τοῦ δραπέτευσαντος, ἀλλὰ τὰ Etats-Généraux ἀπέλυσαν αὐτήν.

Εἰς τοιαύτην γυναῖκα, εἶπέ τις τῶν ἐνδόξων συγγραφέων, ἔπρεπε νὰ στηθῆ ἄνδρις, διότι εἰς αὐτὴν ὀφείλονται τὰ θαυμαστὰ συγγράμματα, ἅτινα ἐξεπόνησεν ἐλευθερωθεὶς ὁ σύζυγος αὐτῆς.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Ἡ Κλεφτοπούλα.

Στὸν Ἄϊ Ἐλιὰ, στὸν Πλάτανο, ψηλά στὴν κρούα τῆ ἄρουα ἔχουν οἱ κλέφταις μαζώμα, τὰ τρία καπετανάτα, ἔχουν ἀρνιά ποὺ φέουνα, κριάρια σουδλισμένα, ἔχουνε καὶ γλυκὸ κρασί γὰ τὸ καλὸ τὸ κέφι, ἔχουν καὶ κήρη ὀμορφὴ ποὺ τοὺς κερνάει καὶ πίνου, Κόρη σὴν ἦλιος ὀμορφὴ, ξανθὴ καὶ μαυρομμάτα. Τέσσαρους χρόνους περπατᾷ μ' ἄρματωλοὺς καὶ κλέφταις, Κανεὶς δὲν τὴν ἐγνώριζεν ἀπὸ τὴν συντροφιά της· Κ' ἐκεῖ ποὺ βήγουνταν σταῖς τρεῖς κ' ἐβρίγγαν τὸ λιθάρι, Ἄπὸ τῆ ζώρη τὴν πολλὴ κ' ἀπ' τὴν πολλὴν ἀνδρεία της Σεβλικωὶ ἦσαν τὰ κομπᾶ, τῆ ἀγῆκαν τὰ τσαπραζία, Καὶ τῆς ἐβᾶν' ὁ κόρρος της ἄπρος ὡσὴν τὸ χιόνι. Οἱ καπετάνοι τὴν κοῦτσον κ' ὅλα τὰ παλληκάρια, Ὅνας τηράει τὸν ἄλλον, τὸ τί νὰ ποῦν, δὲν ξέρουν. Ἀρμήνησαν καὶ τῆ βωτοῖν κ' ὅλοι τῆνε ζετάζουν — «Κόρη μ' εἰ μᾶνα σ' ἔκαμα, τί μᾶνα σ' ἔχει κάμει;» — «Παιδιὰ μου μὴ θυμιάνεστε, μὴ παραξενευτῆτε, Κ' ἐμὲ μᾶνα μ' ἐγέννησε, μᾶνα σὴν τὴν δική σας; Ἐκαμὰ Τούρκαις ὄρραναῖς, ἔκαμα Τούρκαις χήραις, Τώρα ποὺ ἐγὼ κ' ὁ κόρρος μου, καλόγερα πάω νὰ γένω.»

ΑΛΠΘΕΙΑΙ

*. Ἀἰ φοβερῶτεραι ὕβρεις λησιμονοῦνται πολλάκις εὐκολώτερον ἀνοήτων τινῶν λόγων, διαφυγόντων ἐξ ἀπλῆς ἀπροσεξίας.

*. Πάντες ζητοῦμεν πάντων τὴν εὐνοίαν, καίτοι θέλοντες νὰ νομιζώμεθα ἀνώτεροι πάντων.

*. Διὰ μόνους τοὺς μαθηματικούς εἶνε ἡ εὐθεῖα γραμμὴ ἡ συντομωτέρα πρὸς μετάβασιν ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλο σημεῖον· ἐν δὲ τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ συμβαίνει πολλάκις ἀκριβῶς τὸ ἀνάπαλιν.

*. Εὐκολώτερον συγχωροῦμεν τοὺς γελῶν-

τας, ὅταν σπουδαιολογᾶμεν, ἢ τοὺς μὴ γελῶντας, ὅταν ἀστειευόμεθα.

*. Εὐκόλον εἶνε νὰ συνεννοηθῶμεν μετ' ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου δὲν συμμερίζομεθα τὴν θλίψιν, οὐχὶ ὅμως πρὸς ἐκείνους ὧν δὲν ἐννοοῦμεν τὸ μειδίαμα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὰ βούτυρα ἔχουσι τὸ ἄρωμά των ἐκ τινῶν χόρτων, ἅτινα αἱ βῆες τρώγουσι, καὶ ἐκ τοῦ ἀρώματος τινὰ τῶν βουτύρων εἶσι περιφημα· ὅταν δὲ λείπωσι ταῦτα τὰ χόρτα, τὸ βούτυρον γίνεταί ἄχυμὸν τε καὶ ἄσπρον. Ἐν Σιλεσίᾳ ὅμως ἀγροκόμοις τις ἐπενόησεν ἀπλοῦν τινὰ, ἀλλ' ἔτι χρήζοντα ἐπιβεβαιώσεως τρόπον, δι' οὗ μεταδίδει εἰς τὸ βούτυρον τὸ ἐλλείπον εἰς αὐτὸ ἄρωμα. Ἐντὸς τοῦ καδίσκου του, κενοῦ καὶ πεπωμαμένου ἀκριβῶς, ἔχει διαρκῶς κρεμάμενον μικρὸν σάκκον ἐκ λεπτονήτου ὑφάσματος καλλιῶ, πλήρη ἀρωματικῶν τινῶν χόρτων κοινῶν ἐν τισι λιβαδίοις. Ὅτε δὲ μέλλει νὰ δείρῃ τὸ πῖον τοῦ γάλακτος αἶρει τοῦτον τὸν σάκκον καὶ ἀναρτᾷ ἐπὶ τῶν πτερυγῶν τοῦ καδίσκου ἄλλους ἐλάσσονας, πλήρεις ὡσαύτως ἐκ τῶν αὐτῶν χόρτων. Οὕτω δερομένου τοῦ πῖου τοῦ γάλακτος, μεταδίδεται ἀπὸ τῶν πτερυγῶν τοῦ καδίσκου εἰς τὸ βούτυρον τὸ ἄρωμα καὶ τὸ μύρον τῶν χόρτων.

Οἱ πυροσβέσται τῆς Βοστώνης προσέθηκον εἰς τὰ κατὰ τῆς πυρκαϊᾶς ἐφόδιά των τὴν δυναμίτιδα. Ὁ ἐξόχως ἐκρηκτικὸς καὶ καταστρεπτικὸς οὗτος παράγων εἶνε προωρισμένος ν' ἀνατρέπη τοὺς τοίχους καὶ τὰς οἰκοδομὰς εὐκολώτερον καὶ ἀκινδυνότερον παρὰ τὰ τέως ἐν χρήσει μέσα. Γνωστὸν εἶνε, ὅτι διὰ νὰ καταδαφίσωσιν οἱ πυροσβέσται τοῖχον ἢ οἰκοδόμημα ἀναγκάζονται πολλάκις εἶτε ν' ἀναβαίνωσιν ἐπ' αὐτῶν, ὅπως καθαιρέσωσι διὰ τῆς σκαπῆνης ἢ ἀναδέσωσι τοὺς ἀνασπαστηρίους κάλους, εἶτε νὰ παρίστανται ἐγγὺς τῶν τοίχων, ἂν θέλωσι νὰ μεταχειρισθῶσι κατ' αὐτῶν τὸν καιρὸν ἐκ τούτου δὲ συμβαίνουσι πολλάκις πτώσεις καὶ συνθλάσεις θανατηφόροι. Ἀλλ' ἐν τῆς δυναμίτιδος οὐδεὶς φόβος ὑπάρχει μὴ τι τῶν δυστυχημάτων τούτων συμβῆ, διότι ἀρκεῖ πρὸς ἀνατροπὴν ὀλίγος ταύτης τῆς ὕλης, ἴσος πρὸς μικρὸν ἀλλαντα, ἐντιθέμενος εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ τοίχου καὶ ἐξ ἀποστάσεως ἀναπτόμενος διὰ τοῦ μηχανισμοῦ ἐντατῆς πυρεκβολοσφύρας.

Ἐν τῇ βιομηχανίᾳ τῆς κατασκευῆς τοῦ χάρτου ἐγένοντο κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μέγιστα πρόοδοι. Πρὸς κατασκευὴν τοῦ χάρτου μεταχειρίζονται ἤδη διαφόρους ὕλας, πρὸ πάντων φυτικὰς, ἐξ ὧν εἶδος τι σπάρτου φουμένου ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Ἀλγερίᾳ καὶ ὀνομαζομένου ἄλφα, τοῦ ὁποίου γίνεταί μεγάλη ἐξαγωγή, ἐκ τῶν δύο τούτων χωρῶν ἀποστελλομένου εἰς Ἀγγλίαν. Ἐκ-

τὸς τοῦ εἰρημένου φυτοῦ γίνεταί χρῆσις πρὸς κατασκευὴν χάρτου καὶ ἀχύρου καὶ ζύλου.

Κατὰ τὸ 1876 ἐξήχθησαν ἐκ τῆς γῆς 273 ἑκατομμύρια τόννων ἀνθρώπων. Ἐκ τούτων ἡ Ἀγγλία παρέσχεν 133 ἑκατ. τόννων, ἡ Γερμανία 45 ἑκατ., ἡ Γαλλία 47 ἑκατ., τὸ Βέλγιον 14 ἑκατ., ἡ Αὐστρία 10 ἑκατ., καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι 40 ἑκατομμύρια.

Τῶν κυνηγῶν τῶν διωκόντων τὴν πέρδικα ἰσχυρίζομενον πρὸς δικαιολογίαν τῆς ἀπηνουῆς αὐτῶν λαίμαργίας, ὅτι τὸ πτηνὸν τοῦτο ἐπάγει δεινὴν φθορὰν ἀνά τοὺς ἀγρούς, σοφὸς τις γάλλος ἀποκρίνεταί, ὅτι διανοίξας τὸν στόμαχον 63 ὄλων περδίκων, φονευθειῶν ὑπὸ κυνηγῶν, εὔρεν ἐν τῷ προλόβῳ ἐλάχιστόν τι μόνον ποσὸν κόκκων σίτου· ἐπειδὴ δὲ τὸ κύριον τῆς τροφῆς τῶν πτηνῶν τούτων εἶνε οἱ κόκκοι καὶ τὰ βιζόφυτα τοῦ κισσαμπέλου, καὶ ἐπειδὴ ὑπ' αὐτῶν καταστρέφονται ἀναρίθμητοι κισσαμπέλοι, ἡ πέρδιξ ἐξυπηρετεῖ ὑπερβαλλόντως τὸν ἀγρότην, ὅς τις φοβεῖται τὴν ἐπέλασιν τοῦ φυτοῦ τούτου τοῦλάχιστον τόσον, ὅσον τὴν τῆς ἀγρώστιδος.

Ἐν Παρισίοις ἐγένοντο πειράματα πρὸς μεταβίβασιν τηλεγραφημάτων ἀνευ σύρματος διὰ τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδατος. Πολὺς ἐγένετο λόγος ἐν ταῖς ἀμερικανικαῖς ἐφημερίσι περὶ τηλεγραφημάτων μεταβιβαζόντων εἰς μακρὰς ἀποστάσεις τὴν ἀνθρωπίνην φωνὴν καὶ μουσικούς τόνους. Κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ γραφέντα περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εἶνε πλάσματα ἀμερικανικῆς φαντασίας.

Ἐν Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὑπάρχουσιν εἰδικαὶ σχολαὶ τῆς μαγειρικῆς. Ἐν τῇ Ἐθνικῇ σχολῇ τῆς μαγειρικῆς, ἐν Λονδίῳ, φοιτῶσιν ἐφέτος 1734 μαθηταί, ἄρρενες καὶ θῆλεις.

Ἡ ἐν Παρισίοις κατὰ τῶν ἐκ τοῦ καπνίσματος καταχρήσεων εἰταιρία ἐπροκάλεσεν ἐσχύματος τὴν σύνταξιν τριῶν ὑπομνημάτων, χρησίμων εἰς τὸν σκοπὸν τῆς, τριπλοῦν ἄθλον προσθεῖσα, ἥτοι 1^{ον} ἄθλον 100 φράγκων ὑπὲρ τοῦ δημοδιδασκάλου, τοῦ συντάξοντος τὸ καλῆτερον ὑπόμνημα εἰς προφύλαξιν τῆς νεότητος ἀπὸ τῶν κινδύνων, τῶν ἐκ τῆς προώρου χρήσεως τοῦ καπνοῦ· 2^{ον} ἄθλον 200 φράγκων ὑπὲρ τοῦ ἱατροῦ, τοῦ ἀφηγηθησομένου τὰς πλείστας διαφερούσας ἄμα καὶ ἀνεκδότους παρατηρήσεις τῶν ὑπὸ τοῦ καπνοῦ προσελθόντων δυστυχημάτων· καὶ 3^{ον} ἄθλον φράγκων 300 ὑπὲρ τοῦ συγγραφέως τοῦ καλῆτερου ὑπομνήματος περὶ τῆς κακῆς τοῦ καπνοῦ ἐπηρεᾶς εἰς τὰς σπουδὰς πρὸ πάντων τῆς ἐν τοῖς γυμνασίοις νεότητος καὶ τῆς ἐν τοῖς εἰδικαῖς σχολαῖσι, πολιτικοῖς τε καὶ στρατιωτικοῖς.

Ἡ ὕλη ἡ γνωστοτάτη πρὸς κατασκευὴν πιπῶν, τὴν ὁποίαν ἐκ τῆς χροῖας τῆς οἱ μὲν γάλλ-

λοι καλοῦσιν ἀγρὸν τῆς θαλάσσης, ἡμεῖς δὲ κοινῶς σήπιον, εἶνε μίγμα μαγνησίας, ὅπερ οὐδὲν ἄλλως ἀνευρίσκεται ἐν τῇ θαλάσῃ, ὡς ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ προφαίνεται κατὰ λιπάσματα καὶ σπιθάδας ἐντὸς τῶν γαιῶν. Τὰ κάλλιστα εἶδη τοῦ ὄρυκτου τούτου προέρχονται ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, τουρκικῆς ἐπαρχίας ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ. Τὸ μαγνητιδοῦχον ἐν Ἑσκι-Σεῖρ λατομεῖον, τὸ περιέχον τὸ ἀξιολογώτερον τῶν μεταλλουργουμένων κοιταγμάτων, ἀνήκει εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν, ἣτις ἔχει ἐκμεμισθωμένον αὐτὸ εἰς εὐρωπαϊκὴν τινα ἑταιρίαν, ἀπασχολοῦσαν εἰς ἐκμετάλλευσίν του τετρακισχιλίου; ἐργάτας, γερμανοὺς, ἰταλοὺς καὶ Ἕλληνας. Ἡ γαιώδης διάστροφος, ἣ τὴν μαγνησίαν τοῦ Ἑσκι-Σεῖρ περιέχουσα, κεῖται εἰς βῆθος ἐξήκοντα μέτρων περίπου, τὸ δὲ πάχος αὐτῆς μεταβάλλεται ἐξ ἑνὸς μέτρου εἰς δύο. Γίνεται δ' ἡ ἐξόρυξις τῆς μαγνητίδος διὰ μικρᾶς μὲν δαπάνης, μετὰ πολλῶν ὅμως κινδύνων· διότι ὀρύττουσι πάντοτε ὀλιγοροῦντες νὰ ὑποστηρίξωσι τὰς γαίας, καὶ συμβαίνουσι καταπτώσεις πολλὰκις, ἐξ ὧν ἀποθνήσκουσι κατ' ἔτος περὶ τοὺς εἴκοσι ἐργάτας ὑπὸ συνθλάσεων ἢ ἀσφυξίας.

Ἐν Γαλλίᾳ οἱ βόες καὶ τὰ ἄλλα ζῷα τὰ ὠρισμένα διὰ τὸ σφαγεῖον φονεύονται κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Σκεπάζουσι τὴν κεφαλὴν των διὰ σιδήρου προσωπίου, δι' ἑνὸς δὲ καὶ μόνου κτυπήματος σφύρας τοῖς ἐμπήγουσιν εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἐν εἰδὸς μεταλλίνου καρπίου, ὅπερ εἶνε προσηρτημένον εἰς τὸ προσωπίον.

Ἐν Βιρμιγγάμῃ τῆς Ἀγγλίας τὰ φονεύουσι διὰ δυναμίτιδος. Θέτουσιν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ ζώου τὸ ποσὸν τῆς δυναμίτιδος, τὸ ὅποιον χρειάζεται, ἔπειτα δὲ ἀναφλέγουσιν αὐτὸ δι' ἡλεκτρικοῦ σπινθῆρος καὶ τὸ ζῷον, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν ἦνε, πίπτει διὰ μιᾶς ὡς κεραυνόπληκτον.

Κατὰ τὸν διάστημα καθηγητὴν Scoresby ἐν Ῥωσίᾳ ἐν ὥρᾳ ψυχροτάτου χειμῶνος ὁ πάγος εἶνε τοσοῦτον σκληρὸς, ὥστε τυπτόμενος διὰ σφύρας σπινθηροβαλεῖ.—Ἐνίστα δὲ κατασκευάζονται πυροβόλα ἐκ πάγου, ἐξ ὧν ὀριπνται σφαῖραι διὰ 12ῶ γραμμαρίων πυρίτιδος.

Ἰδοὺ καὶ παιδρὸν τι ἀνέκδοτον, τὸ ὅποιον διηγεῖται ὁ κ. Ν. Δραγοῦμης ἐν ταῖς «Ἱστορικαῖς ἀναμνήσεσι»· «Ὅτε, (ἐν πόρῳ, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν), καθίσαντες περὶ τὸν σαρῶν, ἐσφραγίσθημεν, ὡς ἔθος, διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ· Πῶ! ἀνεφώνησεν ἡ γραῖκ οἰκοδέσποινα, ἀποταθεῖσα πρὸς ἐμὲ τὸν κατὰ Φράγκους ἐνδεδυμένον· πῶ! ἐσὺ Φράγκο κάνεις σταυρὸ;—Ναί, ἀπεκρίθην, εἶμαι καὶ ἐγὼ χριστιανός. Καὶ ἐσφραγίσθη ἐκ νέου. Ἡ δὲ γραῖκ, δραμοῦσα ἐν ἀληθείᾳ ἐκστάσει φρενῶν πρὸς τὴν θύραν, ἠκούσθη κράζουσα μεγαλοφώνως· Μάρω, Μπίλιω, Κονδύλω, Νέζω, ἔνι τσχιζνι νιυ Φράγκε che bin κριγνε (ἔλατε νὰ ἰδῆτε ἓνα Φράγκον κάμνον-

τα τὸν σταυρὸν αὐτοῦ). Καὶ ἐν ἀκαρεῖ συνῆρῶσαν πᾶσαι αἱ τῆς νήσου Νέζω, καὶ Κονδύλω, καὶ Μπίλιω, καὶ Μάρω, αἵτινες σταυροκοποῦμεναι διὰ τὸ θαῦμα, τοσάκις ἐδίασαν καὶ τὸν Φράγκον νὰ σταυροκοπηθῇ, ὥστε παρ' ὀλίγον ὑπέκυπτεν ὁ τακτικῶρος εἰς τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον.

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Περὶ πεπυκνωμένου ζωμοῦ κρέατος τοῦ Liebig, συμπυκνωμένου γάλακτος καὶ ζύθου.

Ἐκ τοῦ «Δελτίου τῆς ἐπὶ τῆς ἐμφ. τῆς ἔθν. βιομ. ἐπιτροπῆς» ἀποσπῶμεν τὰκόλουθα: Ὁ πεπυκνωμένος ζωμὸς κρέατος τοῦ Liebig μὴ περιέχων λευκοματώδη συστατικὰ δὲν θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἱατρῶν ὡς θρεπτικὴ οὐσία. Κατὰ τὰ πειράματα τοῦ διδάκτορος Maller ὁ ζωμὸς οὗτος δὲν δύναται μόνος νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς διατροφήν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἐπιταχύνει τὸν θάνατον ὅταν γίνηται ἀποκλειστικὴ χρῆσις αὐτοῦ.

Ἀπ' ἐναντίας τὸ συμπυκνωμένον γάλα, περιέχον πάντα τὰ συστατικὰ τοῦ φυσικοῦ γάλακτος, εἶναι θρεπτικωτάτη οὐσία. Τὸ συμπυκνωμένον γάλα τῆς Ἀγγλοβρετανικῆς Ἑταιρίας παρασκευάζεται ὡς ἐξῆς: Ζέουσι τὸ γάλα ἐπὶ τινα χρόνον καὶ ἔπειτα ἀναμιγνύουσιν αὐτὸ μετ' ὠρισμένου ποσοῦ σακχάρου λευκοῦ εἰς κόνιν. Ἀφοῦ τὸ σάκχαρον διαλυθῇ, ζέουσι τὸ γάλα ἐντὸς κεκλεισμένων λεβήτων συγκοινωνούντων μετ' ἀεραντλίας. Ἀραιούμενου τοῦ ἀέρος ἐντὸς τοῦ λεβήτος διὰ τῆς ἀεραντλίας, τὸ γάλα βράζει εἰς θερμοκρασίαν 60°. Ὅταν τὸ γάλα διὰ τῆς ἐξατμίσεως συμπυκνωθῇ ἀρκούντως, χέουσι αὐτὸ εἰς ἀγγεῖον ἐπὶ τούτῳ κατασκευασμένον καὶ ἀνακινουσι μέχρις ἐντελοῦς ἀποψύξεως· μετὰ ταῦτα θέτουσιν αὐτὸ ἐντὸς θηκῶν ἐκ λευκοσιδήρου τῶν ὁποίων συγκολλῶσι τὰ πώματα. Ἡ οὐσία αὕτη διαλυομένη εἰς πενταπλάσιον ὕδωρ παρέχει ἐξάριστον γάλα.

Τὴν αὐτὴν σχεδὸν μέθοδον καθ' ἣν συμπυκνοῦται τὸ γάλα μετεχειρίσθη ὁ ἄγγλος Lockwood ἕνα συμπυκνωσὴ τὸν ζῦθον. Δι' ἐξατμίσεως ἐντὸς λεβήτων ἐν οἷς ὁ ἀήρ ἀραιούται ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, συμπυκνοῖ τὸν ζῦθον εἰς τὸ ὄργανον τοῦ ὄγκου αὐτοῦ. Τὸ συμπύκνωμα τοῦτο τίθεται ἐντὸς θηκῶν καὶ δύναται νὰ μετακομισθῇ ἀναλλοίωτον. Προστιθεμένου εἰς τοῦτο ποσοῦ ὕδατος ὠρισμένου καὶ ζύμης ζύθου, ἀπολαμβάνεται μετὰ παρέλευσιν 24 ὥρων ἐξάριστος ζῦθος.

Τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον παρουσιάζει μετὰ τὴν Τουρκίαν, Ῥωσίαν, Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν ἀραιότερον πληθυσμὸν πάντων τῶν λοιπῶν κρατῶν.